BENEDICTI ACCOLTI ARETINI

DIALOGVS

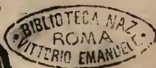
De præſtantia Virorum ſui Aeui.

EX BIBLIOTHECA

Illuſtriſſimi ac eruditiſſimi Viri

D. ANTONII MAGLIABEQVII

Magni Etruriæ Ducis Bibliothecarij.

PARMÆ, Apud Hæredes Marij Vignæ. 1689. *Superiorum Conſenſu.*

Omnis eruditionis, ac singularis Pietatis Viro

D. ANTONIO MAGLIABEQVIO

mi

Ser. Etrurię Ducis Bibliothecario

D. B. B.

S. P. D.

ETsi nemini ignotum sciam quantā Musæ, quanta Musarum cultores tibi debeant V.C., opportunè tamen eius recordari, ac illud memorare iuuat, cum te largiente, aureum profectò Benedicti Accolti Opusculum in lucem prodit. Scripserat ille temporū suorum, & Virorum recentioris æui quà Sanctitate, quà eruditione, quà militari fortudine celebrium, contrà superstiosos antiquitatis Cultores, ac modernæ virtutis osores Apologiam, verùm hanc vel tineis situq. consumptam, vel certè alicubi delitescentem doleremus, nisi tu quò erga studia es amore, in refertissimo Museo asseruasses, & qua ergà studiosos

viges humanitate eandem è schædis vt lucè publica frueretur eduxisses. Id enimuerò optimè nostræ ætatis fato accidisse gratulor, nec enim tantummodo scriptam ab Accolto exhibes, pro postremorum sæculorum dignitate, Apologiam, verùm alteram viuam, proindeq. maiori energia præditam, exhibes, videlicet, temetipsum. Quod enim Accoltus habet siue in argumentis ex ipsis causæ visceribus erutis, siue in summa clarorum exemplorum frequentia, roboris, si quæ de militari fortitudine narrat excipias, quod in te, neruosius quidem, ac ad rationis pondera firmanda validius non emicet? Mores tuos ad pietatem compositos, ac ab omni voluptate remotos, animi tui candorem, comitatem, sinceritatem, ac demùm te

cui pudor, & iustitiæ Soror
Incorrupta Fides nudaq. veritas;

si cùm veterum virtute conferamus; habebimus herclè quo te vnum, frequentem antiquitatis gloriam æquasse gloriemur. Quod si ad tuam eruditionem conuertimus animum, maiori argumenti vi causa nostra fulcitur; nec enim fortè credent Posteri quæ de ea, & coràm magno sanè volupta-

tis

tis fauore expertiſumus, & ſæpè ſæpius ex ſapiẽtiſſimorum Virorum paginis hauſimus. Quod Veteres ſcriptore, quamuis abditum, dummodo ad noſtram ætatem ſuperſtes poſt ſæculorum anteactorum barbariem peruenerit, omne nouiſti; aſſiduo, improboq; ſedulæ lectionis, ac ſcriptionis labore, quidquid vſquequaq. in abſolutiſſimis Europæ Bibliothecis aſſeruatur, ità aſſequtus es, vt nil noui afferat tibi fæcundiſſima litteratorum Reſpublica. Confluunt vndiq. ab vltimis cultioris orbis partibus doctiſſimi Viri, & cum magna te fama præceſſerit, maior inueniris. Quibus omnibus accedit ſumma animi tui comitas, qua erga quoſcumq. veteris qui literario nomine quoquo modo cenſentur; ipſe enim, qui plurimis virtutibus abundas, alienas ſic amas. Quem eorum benigniſſimo ſinu non complecteris? cuius nam literarios labores non promoues? cuinam è ditiſſimo ſapientiæ tuæ penu theſauros liberaliter non aperis? Hinc veros virtutis amatores diligens, ab ipſis æque diligeris. omnium eruditorum per Europam degentium animos ità deuixiſti, vt te etiam qui nunquam coràm viderunt, ament ac ſuſpiciant, monumentiſq. ære perennioribus

ſcriptis videlicet ſuis memoriã tui poſteritati æternùm duraturam commendent. Vniuerſi, quos vtcumq. litterarũ amor tetigit amari a te laborant, & ſi nõ ſit laborandum, es enim obuiius, & expoſitus plenuſq. humanitate.

Vides autem quantum ex hoc in te vnum doctorum hominum conſenſu Accoltianæ diſſertationi pondus accedat. Cum enim veluti ad ſphæræ centrum, apud te Eruditorum vota conueniant; compendioſius à Benedicto aſſerta noſtrorum temporum dignitas comprobari exemplis vix poterat, quam tui, ac per conſequens tot inſignium virorum tibi addictiſſimorum memoriam ingerendo. Quò enim fieri poterit vt qui primis Opuſculi huiuſce paginis nomen tuum legat, non ſtatim in tui admirationem rapiatur, inde ad connexa pertranſiens, tot Sapientum pietate, ac doctrina inſignium non recordetur, tibi amicitiæ vinculo deuinctorum, qui ſæculum præſens geſtis, dignitatibus, ac ſcriptis illuſtrantes, veteres vel æquant, vel ſuperant? Legens præfixum Libello titulum Sereniſſimi Coſmæ, ac reliquorum Medicea Gentis Principum munificentiam intelliget, ac fatebitur, temporibus noſtris veterum Auguſtorum

amorem in litteras non deesse, quibus hi artes promouent, teq. eruditorum Coriphæum honoribus prosequntur. Is enim es Vir Clar. quem Princeps animi magnitudine, pietate ac doctrina nulli ex veteribus secundus impensè amat, ac quolibet thesauro pretiosiorem habet; quem idem studiorum suorum socium iampridem elegit; cui absolutissimas Laurētianam ac Palatinam Bibliothecas commisit; quo curante tot Librorum miriades à dissitis vndequaque Europæ finibus Florentiam confluxere. Non ne magnis Viris constantia in aduersis, moderatione in prosperis præditis; nonne Principibus Ecclesiæ sanctitate potius quam dignitate eminentissimis; nonne Religiosorum cætuum Alumnis pietate, abstinentia, non minus ac litteratura insignibus, sęculum nostrum abundare fatebitur; qui eorum reminiscetur, qui te magno ingentiq. numero diligunt, colunt, venerantur? Mens erat equidem eorum nonnullos recensere, quò mihi hæc referenti maior fides adhiberetur, verùm sufficiat ex Ecclesiæ, Principibus Eminentiss. Barberigum, ex Monachorum Cætu Mabillonium, seligere, quorum nomen vix à tuo seiungi potest, quorum pietas, ac Vir-

tus antiquissimam Ecclesiæ pietatem, ac doctrinam emulantur. Frequentissima cæterorum turba tibi addictissima æqui boniq. consulat si ommittitur, quamuis non omnino illaudata; inops enim à copia reddor, nec sine legentis tędio, quod vnicuiq. cæteroquin patet, longa nominum serie referri posset.

Hęc scilicet vltro sufficiunt vt vnusquisq. noscat, Opusculum quod te largiente in lucem emittitur, ac tale tantumq. momentum à tua pietate, & eruditione suscipit, nulli aptius quam tibi reddi debuisse. Pro beneficio etenim quo donantur vniuersi Musarum asseclæ, vix soluendo essent nisi tua tibi exhibentes. Iure etiam Accoltus petebat, vt bono tui nominis omine dissertatio ederetur, quæ quondam descripta, demùm ab obliuione ac situ vindicata, Seruatorem te suum agnoscit. Muneri de cætero quod tuũ fuerat priusquã. publici Iuris fieret, ego quidem nil addere possum præter animi obsequentissimi, ac beneficijs innumeris in me collatis deuinctissimi vota, quibus Superos orem vt te Sæculi, ac Italiæ nostræ decus sospitem seruent. Tu interim litteras, litteratosq. honoribus prosequi perge, meq. horum numero minimè accensendum, vt soles, ama. Vale.

Illu.

Illuſtriſſimo ; & Encyclopedico Viro

D. D.

ANTONIO

MAGLIABECHIO

SERENISSIMI

COSMI III

Magni Etruriæ Ducis VI.

A' Bibliothecis.

D. ABBATIS IACOBI MARIÆ CENNI.

QVę tàm ſepoſita eſt, vel quę tā incognita [virtus,
Quam tu non teneas mente, animoque tuo ?
Scis quidquid Phęnix, quidquid iā ſcripſit Hebręus
Ægyptuſue ſagax, aſtraq; doctus Arabs;
Et quæ Græcorum faſtus monumenta reliquit,
Romanuſque orbi quæ ſua iura dedit.
Omnia tu calles. Libri periere vetuſti,
Mente tamèn libri non perire tuà.
Non auro, gemmiſque tibi pretioſa ſupellex,
Innumeris libris ſed pretioſa magis.
Hęc tamē haud miror, miror quòd tu liber vnus,
Viuaque tu ſolus Bibliotheca nites.
Quā benè nūc igitur tibi ſacra volumina cerno?
Dantur enim quæ iam mēte animoque tenes

Ad Illustrissimum Dominum

ANTONIVM
MAGLIABECVM
Biblioth. Serenifs. Magni Ducis,

Cui inscribitur posthumum Accolti Opusculum.

EPIGRAMMA.

HIc Liber, ANTONI, qui te auspice prodit (in auras,
Nil sibi, quàm laudes poscit habere tuas.
Sed facile haud vni est laudes apponere Libro
Solæ etenim totus vel liber esse valent.
Eloquium Latio, Tuscoque nitore politum,
Quodq. intenta sibi vendicat ora virûm.
Parnasi Lauros redolens, & Pallade plenum
Omnigena ingenium, sed tamen vsq. rapax;
Quod tota exhaurit veterũ monumenta sopho-
Ductaq. per fastos sæcula longa suos. (rum,
Et mens virtutum studiosa; & amator honesti
Sinceræq. animus cultor Amicit æ; (ergo
Sunt decora ANTONI, ac dotes. ANTONIVS
Immensa penè est amplior Iliade.

P. A. App.

All'

All'Illustrissimo, e Dottissimo Signore

ANTONIO MAGLIABECHII:

Alla cui Segnalata Virtù, da ogni parte del Mondo letterato, si dedicano libri, in prosa, e in versi: l'vmil' Musa di P A. App. consagra il presente

SONETTO.

DE' Laureti di Pindo entro il più fosco
Vidi Pallade, Apollo, e il Sacro Coro.
Quì vorranno, diss'io, serto d'Alloro
Tessere al saggio ANTONIO al mio grã Tosco.
Mà 'l contrario seguì io: con ciglio losco
Guardaua quelle Piante ognun di loro;
Perche inciso ne' tronchi, o scritto in oro
Dicea suo nome ogni Albero del Bosco.
Esclamò Febo allor: l'Emolo mora.
A Lui s'offre ogni Lauro, ogni Volume;
E nostra Deità più non s' onora.
Nò, Palla ripigliò: s' oltre il costume
Viuo, Eroe del sapere ogni Vom l'adora:
Per tal morto il terebbe anche ogni Nume.

Al nome immortale
Dell' Illustrissimo Signor
ANTONIO
MAGLIABECHII
Bibliothecario di S. A. S.
Si dedica vn Libro di Benedetto Accoltj giaciuto lungamente sepolto frà le tenebre dell' obliuione.

SONETTO.

L'Accolti, onor del Secolo, che visse:
Vdì sacrarsi in riuerente omaggio
Al nostro ANTONIO, di sua mente vn Saggio
Oppresso già dà tenebrosa ecclisse:
E al Libro suo dà Campi Elisij scrisse:
Vanne felice al MAGLIABECHI il Saggio.
S'auuien, ch'Ei vibri a te degli occhi vn raggio
Chi fia mai, che le luci in te non fisse?
Salutalo a mio nome, e digli ancora,
Ch' inuidio la tua sorte; anzi l'Eliso
Io lascerei per sol goderlo vn' ora.
Quì d'infiniti Eroi vagheggio il viso;
Mà più ch' il star con tutti lor dimora,
Mi renderia beato Ei sol diviso.

Di P. A. App.

De

De Ill.mo Clarissimo, Sapientissimo V.D.

D· ANTONIO
MAGLIABECHIO
COSMI III·
Magni Ducis Etruriæ Bibliothecario

Ad Cl. V. vita functum D. Benedictum Accoltum Pallas.

Protrepticon Francisci Berretarij.

HÆc secura Accoltus litteraria Pegmata [Iustris
Pauca quaterdenis traxit ad Elysium.
Quæ Fati feritas! Dum vix intexta negabat
Forte Mineruigenis subdere Iudicibus,
Vel cito lusisset vitæ Libitina labores,
Abnuit assiduâ nocte videre diem.
Ast inuita foret cum passa silentia Pallas,
Compellet tandem Martis ab Amne Virum:
Dignus adhuc memorāde tue, qui nomine sēsus
· Nempe reformidas hinc reuocare gradus;
Ne vigil offēdas, tu lumen habebis AMICI
Monstrantis dubias ire, redire vias.
Hoc te, qui melius per lumina aperta, per auras
Deducat Lethis Margine, nullus erit.
Nullus, qui prestò, prodatq. ad Numinis instar,
Quam meruere recens hęc tua Scripta fidem.
Sit,

Sit, fueritq. plaga Sapiens quacunque, vel inter
Secla Latina gerês, siue Pelasga morā; [Lauri
Hoc tamen inferior: quem plusquā Anademata
Maxima fronte decent Encyclopędiaden;
Gratus enim de me perhibet, quæ solis ab ortu
Rursus ad Occasum prouidus ipse docet;
Nō tām Codicibus Magni Pręfectus in Aula est,
Quam viua ipse Magis Bibliotheca Sophis-
Themata quæq. parùm, de quo præconia soluas
Huius vt Oraclis pagina nulla satis.
Rhetores, Historici, tribuunt cui cuncta Poetæ.
E cunctis Vnus MALIABECVS erit.
Illius hæc dicens rediuiua sonantia terris,
Istius assumi Nomen ad astra iubet.

SERE.

SERENISSIMO MAGNO ETRARIÆ DVCI
COSMO III
MNEMOSYNE
Loquitur de Illustrissimo ejus Bibliothecario nulli secundo,
ANTONIO
(VELANTINOO) MAGLIABECHIO.
PROSOPOPOEIA.
O D E.

TEr Magne Princeps, cuius Etruria
Cœleste Regnum, Sceptra reciproca
Cœlo reformans: cuius ardens
ARBOR in Empyreo perennat:
Materna Quercus scilicet aurea:
Te, cui Coronam Sidera circinant,
Astris Olympi fœderata,
Luuigeris metuenda Regnis:
Te, cui paternam debet originem
Quæcunque Virtus Regia, Posteris
Regnanda Magnis; Te redemptrix
Mnemosyne veneratur ævi.
Munus Deorum non ego turpium:
Nec sum Dearum mater inanium.
Quas ritè iussit nuncupari
Gratia Superstitio Camœnas.

Quas

Mens ſum paterni Numinis Arbitra :
Æquæua Patri filia commemor :
Virgo omnium fæcunda rerum,
Innumeris opulenta curis.
Sum, quæ perenni iure rotabilis
Diuerſa Mundi facta recenſeo :
Cœleſtibus tranſcribo Faſtis;
Bibliotheca Polus Suprema.
Pars maior altis inſita Biblijs,
Ornanſq; biblos Nomine perpeti,
Eſt, mille regnatura ſeclis,
ROBOREA, & MEDICÆA Proles.
Ibi & BEATRIX, & VIOLANS Nurus.
Fulget beato vere feracior :
Quam propter Orbi mox Latino
Nomina Scipiadum peribunt.
Scio, quot Æther in VIOLA notat
Flores beandos Sanguine Regio :
Quot Noricus FLOS procreabit
MEDICEI Generis Nepotes.
Regina ſum, quæ mentibus impero :
Et vltrò ſolum pareo Numini;
Parere nam Summo Tonanti
Imperij genus eſt Superni.
Etruriam tunc viſere prouolo,
Quando Lycei me iuuat inclitas
Spectare Pugnas, ac inermes
Quando iuuat numerare Palmas;
Factura tecum verba, ſuperfluas
Exoſa formas, ore Laconico
Nunc Ætheris Legata fabor;
Aure pia ſapienter audi.

Me ſemper audit, quò feror alloquens,
Sceptrata Pubes, Gloria, Lux, Decor:
Æternitas ancilla, virtus
Aſſecla me ſequitur volantem.
ANTONIVM inter millia milium
Aulæ virorum, COSME, tueberis;
Dignabor ipſà me Patronà
Te, ſimileſq; qui Monarchas;
Sole vt renato prata fragrantia,
Campoſque vernos diripiunt apes:
Amœna ſic vnus Librorum
Antinous populatur aura.
Auctu diſerto copia florea
Creſcit tenaci mentis in Atrio:
Mentem illi Athenarum capacem
Quippe dedi breuiore giro.
Sol Literarum Sole nitentior,
Cui nulla nox eſt: cui nihil abditum;
Quà luce, quaue fama, Eoas,
Occiduaſq. plagas ſerenat.
Vir multiformis: Vir tamen vnicus,
Et nuncupandus vir quaſi centiceps;
Centum, vel vltra, Nationum
Metropolis capitum ſonora.
Albertus heros iam capiti dedit
Voces aheno, plus ſibi glorias;
Hic mille linguas, mille pennas
Carminis ad numeros laceſſit.
Sortitus almo non ſine Spiritu
Portenta largè pectoris vberis,
Mentiſque, non Arno tumenti
Parcius eloquium profundit.

Quis

Quis non tonantes audijt impetus
Thuſci Periclis ? Tractus Atlanticus
Plauſit cataclyſmum fragoris,
Empyrei ſtupuère Portus.
Tantis redundans ipſe Leporibus,
Tantiſque noſtris Dotibus auctior,
Ceu Tantalus, vel qualis hydrops
Quos bibit, vſque ſitit Lepóres.
Mentes, rogabis, tergeminas habet ?
Non, inquam: haberet Prodigii minus.
Vates Giganti tres triformi,
Tres animas Herilo dederunt.
Se ſiquid extra diffluit, illico
Totum reſorbens ecce recolligit;
Contingit illi namque plena
Fuſilis ingenii facultas.
Cum multa promit, plura recongregat:
Habet redundans, plus aliquid maris;
Quod promit, ex pleno redundat:
Quodque trahit, pudibundus arcet.
Non tanta linguæ flumina diuitis
Fulſere ad vmbras Socratis entheas:
Non tanta circum vel Canopi,
Siue codri Prytanea circum.
Montes Librorum montibus aggera:
Portabit omnes mens Briareia:
Quod ferre non centena poſſent
Plauſtra, vehit generoſa ceruix.
Suppone ſenis ORBIBVS integrum.
Orbem: in tributum poſce volumina,
Plus eſt Alumni mens libroſa,
Quam tua BIBLIOTHECA creſcens.

Lau-

Laudum tuarum eſt meta, vel Orbita,
Vir, COSME, tantus, qui macrocoſmus eſt,
Subdens tibi Orbem literatum,
Quando tibi caput ille ſubdit.
Prolixa forſan verba redarguo:
Pro me loquetur plura ſilentium;
Mundi loquentur ſponte Regina,
Dum repeto taciturna Cœlos.

Author, in Seruitutem, & non in adulationem compoſitus,
Ioannes Maria Poderetti Acad. Infæc.
componebat in monte S. Sabini.

Ad

Ad Clarissimum, Summàque eruditione Virum

Illustrissimum Dominum

ANTONIVM MALLIABECHIVM.

ODE Dicolos Distrophos, vt VII. Horatij Federici Nomij.

LAudabunt alij, quod clara in mente repostũ
Serues, quicquid non perituris
Commisere Sophi chartis: Te tempora, dicent,
Causas, euentusq. docere,
Ac si spectasses oculo subjecta fideli
Praelia, vel potius tibi gesta
Cuncta forent. Quantis vnquam ruit acta pro-
Nauis Pontificum, qui tenuere (cellis
Fluctus, quis certa ostendit sera littora Tiphys,
Sublatis erroribus, esse
Narrabunt notum viuæ tibi Bibliothecae.
Tæ addent, Phœnicem ingeniorum
Principibus placuisse viris; Gallum atq. Britan-
Et qui Bethlm, Danubiumque [num,
Potant, aduectasse, sacras dum Palladis artes
Quærunt, & viso te abijsse,

Sper-

Spernentes vrbem, & mediã qui diuidit, Arnum
Cernere, qua non pulchrior astris
Fert alia insignem cælato marmore frontem,
Quæ nitet in plateis, domibusque.
b. Nos has Naturæ studiique; Has numina dotes
Mortali gradis posuisse
Sæpe sinu falsi, non dignas carmine Phœbi,
Pieridumq; labore putamus.
Alba fides, priscis coluit quæ ætatibus vrbes,
Integritas morum, scelere vllo
Non fædata, piæ seruatum tempore in omni
Fœdus Amicitiæ, superantis
Fata extrema, & falcem quæ vitat libitinæ;
Hæc nobis, alijsque canenda,
Vt discat nostras iteratis reddere voces
Clausa cauernis plausibus echo;
Vt Populi has geminent, fusus quos margine
Extremo Oceanus Pater Orbis, [claudit
Et nostri sileant mundi confinia nulla
Nomen, quo ætas nostra superbit.
Quod si nos tanto Deus haud dignatur honore,
In te assurgent carmina sponte,
Et frondens veniet Dircæo Monte Corolla,
Vt spretà vireat caput, ergò
Plus meritã; Reliquas inter pudibunda Sorores
Nam medio Moderatio gaudet &c.

a *Quia multi secuti sunt illud vulgatum Anagramma.*
ANTONIVS MAGLIABECHIVS
Is vnus Bibliotheca magna. *& aliud*
Hic vates magnas nobilis.
Laudant à felicitate memoria, & à magnitudine ingenij.

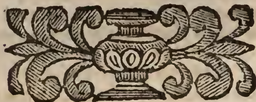
b. *Auctor censet, magis laudandum esse à candore morum, & probitate vitæ, & à fide erga amicos suos etiam defunctos. quare hac Apponit Anagrammata.*

ANTONIVS MAGLIABECHIVS Florëtinus
Annis fluet Ciios, habeto gloria munus.

Carmen Iambicum Dimetrum.

DE te Deum dum sciscitor
Quid sit futurum? Redditur
Oraculum è Cœlo mihi:
Habeto munus Gloria,
Annis fluet solus cinis.
Viuet tuæ sic gloria
Virtutis, & nomen tuum
Vitabit vndas fluminis
Lethes, quid ergo defluit.
Cinis caducus, & caro.

Quamuis etiam ex multiplici lectione laudandum censeat, vt ostendit in sequenti nouo de eodem Anagrammate.

ANTO.

ANTONIVS

MALLIABECHIVS

FLORENTINVS.

Cato helluo in libris; Famæ ſonus annuit.

EPIGRAMMA.

SI Cato librorum dictus fuit helluo, dici
Tu debes: Famæ hoc annuit ipſe ſonus.
Scriptor nullus erat, quē non lectū ille teneret;
Scriptores cunctos tu legis, & retines.
Sed quo major adeſt nuncCopia,gloria major;
Vix Cato tot poſſet connumerare libros.

Sufficiant hæc pro explicatione Mentis Auctoris, cætera clariora ſunt, quam vt verbis indigeant,cum de probitateDomini Antonij, de eius facundia, de beneuolentia erga Amicos, de frequentia Alienigenarum ad eum inuiſendum, de multitudine ſuorum Ciuium, qui in eius Muſæo quotidie conueniunt, de Commendatione ſui nominis omnium litterarum monumentis nunquam ſatis dici poſſit.

Ad Illustrissimum Virum Philomusium

ANTONIVM MAGLIABECHIVM

ODE

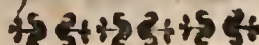
Triclos Tetrastrophos.

Io: Baptistæ Tanecchi.

QVem nunc Virorum Carmine lesbico
O Musa dignis tollere laudibus
Paramus, & ornare? Virtus
Aurea quem superis coæquat.

Permesidos quis dignus honoribus
ANTONIO est plus MAGLIABÆCHIO?
Qui dicitur natus cerebro
Ex Iouis, & similis Mineruæ.

Is tot librorum, sydera quot tenet
Cœlum, reuoluit mole animi grauis
Volumina, & Cosmi Superba
Bibiliotheca nitet decora.

Virtu-

Virtute cuius; factus, & Arbiter,
Et Meta confert lumina paginis
Doctis Amicorum, & papyrus
Visa suis oculis tumescit.

Multi Virent Docti; sibi sed tenent
Fructus repostos, nec sapiunt alijs,
Ast hic Viro largè iuuando
Dat sua corde lubens egeno.

Florentiam plures adeunt magis
Spectent vt altas Dedalea manu
Cæsas nitere ædes lapillis,
Qui variant, decorantque Templa:

Quid si haud vident illum laquearibus
Lucere plus multo omnibus aureis
Sculptis Pyropo? nil profectò,
Namque suum Caput instar Vrbis.

Canam fidem qui temporibus nouis
Non esse dicit Verba premat modò,
Moresque sanos non manere;
Nestoris est Italis Alumnus.

Salutatio ad Bibliothecam

Illustrissimi Domini

ANTONII

MAGLIABEQVII

Magni Ducis Etruriæ
Bibliothecarij.

Palladis, ac Sophiæ, Musarum, & Apollinis Aula
Salue. Ast hanc, Dominus Te facit esse tuus.
Pallade, ANTONIVS, Sophiaq. & Apolline, Musis
Maior, maiorem, hæc Bibliotecha colit.

Humil. & addictiss. Seruus
D. Ioseph Barberius.

Ad eruditissimum Virum ANTONIVM MALIABECHVM Magni Hetruriæ Ducis Bibliothecarium Illustrissimum

EPIGRAMMA.

D. Antonij Francisci de Cillis.

SI genus omne libri, virtutis lumine pleno,
ANTONII vastum continet ingenium,
Siq. modis miris, & docta mente, Mineruæ
In varias linguas, vertitur hic Protheus.
Tantum nosse Virum satis est virtutis amanti;
Integra nam caput est bibliotheca tuum.

Aliud ad Eumdem.

QVod prodit Mundo, duplici virtutis honore
Prodit, & æterno nomine viuet Opus.
Perpetuum faciet Scriptoris gloria, fama
Immortale, cui vota papirus erit.
Nam si connumerem dotum ornamenta; decorã
Virtutum Seriem, Maximus irradias.

Integritas morum, rerum prudentia, mentis
Candor, cordis amor, pectoris alma fides;
Relligio, pietas, animi moderatio, rectum
Nomen apud omnes, sunt tibi grande decus;
Hinc te concelebrat Sapientum turba Virorum
Et calamo, & linguis concita amore tui.
Quæ laudes veræ censentur præmia laudis;
Quippe hæc à doctis prouenit orta Viris.
Ergo si tantùm spectaris in orbe, Libellus
Non dat splendores, accipit ille tuos.

Illu:

Illustrissimo ac Eruditissimo Viro
De omni Republica litteraria
optimè meritò.

ANTONIO
MALLIABECHIO
Serenissimi Magni Ducis
Bibliothecario.

Octauius Miccionius famulorum eius minimus S. P. D.

TAm frequenter de tua dicit humanitate Federicus Nomius Auunculus meus, tantis laudibus extollit eam, quæ in te viget omnium litterarum cognitionem, vt cum proditurum sit Opusculum Benedicti Accolti Aretini tuo nomini nuncupandum, ego rudis in musarum palestrā elaborare studuerim adiunctumEpigramma, quo de tuis meritis aliquid indicarem, meamq; tibi seruitutem auspicarer; Tù vtrumq; accipias rogo; Etsi enim famulus in præsentia rerum viuam inutilis, fortasse assequar sudo-

ribus, vt non indignus aliquando tua fiam clientelà. Et tibi optata quæque à D. O. M. precor. Datum Monterchij 5. Idus Octobris 1689.

Pro

Pro editione Opuſculi

BENEDICTI

ACCOLTI ARETINI,

Reperti ab Illuſtriſſimo

ANTONIO

MALLIABECHIO

Bibliothecario Ser.mi Magni Ducis,

EPIGRAMMA.

O Brutus immerito ſquallebat puluere, cedro
Scribendus, Populi dignus & ore Liber,
His videt ANTONI vnus amor, ſubitoque iacentem
Erigit, vt vitam donet habere nouam:
Subductà lethes Benedictus flumine gaudet
Parte ſui, Elyſias integer ire domos.
Quid faciet viuis pia dextera, quando ſepultos
Excitat, ac prohibet poſt fera fata mori?

VITA

VITA
BENEDICTI
ACCOLTI
I. C. & Historiographi celeberrimi.

BENEDICTVS ACCOLTVS natus est anno Christianæ salutis 1415. Parentes habuit Michaelem, in Aduocationis munere, & in Ordinaria Iuris Ciuilis interpretatione Florentiæ Clarissimum, & Margheritam Rozzelliam Aretinam, Roselli I.C. filiam lectissimam fæminam. Humanioribus literis opptimè imbutus Iurisprudentiæ se totum addixit, cuius culturæ eam Florentiæ primùm, postmodum Bononiæ nauauit operam, vt Doctoratus laurea non solum quamcitissime potiretur, sed etiam in publica docendi, & consulen-

ſulendi prouincia, vel in ipſa Italia, non infimum ſibi locum vindicarit Summum eius Ingenij acumen, haud quidem impar ſubtilitati Franciſci Fratris, cognomento Aretini, viri toto Orbe celeberrimi, eius maximè Iuris reſponſis emicuit, quorum nonnulla vnà cum multis Soccini impreſſis, alia cum collectis per Zilettum edita circumferũtur, plura verò manu ſcripta ſeruant Leonardus, & Petrus fratres, Iuris Conſulti in eiuſdem Benedicti eorum gentilis de illis optimè meriti, memoriam, in lucem aliquando edituri, ne ſingularis doctrinæ lucubrationes in tenebris perpetuo deliteſcant. Nec politiorum literarum argumenta Benedictum deſeruiſſe teſtatum ex ijs, & clarum eſt, quòd in Academias Florentinas, eruditionem profitentes ſummo cum honore fuerit aſcitus, quòd de præſtantia Virorum ſui æui Dialogum ſcitiſſime conſcripſerit, quòd Hiſtoriam de Bello ſacro breui quidem, ſed clariſſimo eloquio recitarit, quorum alteram Coſmo Patri Patriæ alteram Petro eius filio dono placuit obtuliſſe,

Jisse, tantisq. Viris dicasse, vt suæ erga Mediceos, in excelsa Florentina Republica proceres, obseruātiæ signum præberet, quam vniuersa postea Accoltorum familia in cunctos fælicissimæ huius stirpis Principes Viros perpetuò retinuit. In eoq. scribendi genere is ità Salustium, Cæsarem, Curtium, suprema historiæ latinæ lumina, est imitatus, vt cum eis conferri iure posse multorum consensu videatur. His igitur dotibus, atq. virtutibus ornato facilè admodum fuit, supremum à Secretis munus apud Florentissimam Rempublicam assequi, quod per septennium morte terminauit, cuius sibi iniunctæ prouintiæ, & virtutis testimonium extat luculentissimum, quatuor tum expositorum negotiorum, tum epistolarum libri ad exteros Principes, & Respublicas, qui, elegantissimè ab eo conscripti, Florentiæ in publico Archiuio seruantur. Non ei in Aretina patria defuit Princeps Nobilium gradus, non etiam lecta nobilitas penes Florentinos, non decor à liberis ex Laura Federigia, Caroli Iuris Consulti, & Patri-

tij

tij Florentini filia susceptis, non à Nepotibus; Petrus siquidem Iurisperitorum sui temporis fama, & repræstantissimus, in Sacra Rota Romana viginti quinq;annis Auditoratus mũere fũctus, vt præmium virtuti daretur, in Purpuratorum Patrum Collegium à Iulio II. octauo eius Pontificatus anno cooptatus est; filius alter, Bernardus cognomento Vnicus, omni litterarum, atq; nobilissimarum Artium peritiâ insignis inter celebres illos ea tempestate Vrbinates Academicos ascitus à Leone X. anno M. D. XX. Nepesis Dominatu donatus est; Benedictus ex Michaele filio nepos Clementi VII. fuit à Secretis, eiusdemq. Pontificis munere, inter primos ad Cardinalatus Apicem ab eo promotus est; Franciscus deniq; supradicti Michaelis filius, eodem munere Anconitanæ Ecclesiæ præfuit Antistes. Obijt BENEDICTVS Florentiæ anno M. CD. LXVI. ætatis suæ [illegible]. Pe- / LI
rennis tamen seruatur fama illius virtutis; permulti etiam, ijq; grauissimi Scriptores, per honorificam de eo mentionem fecere. Hieronymus Gigas in

epi-

Epiſtola ad Tractatum de Penſionibus, Ludouicus Romanus, Marianus, & Bartolomeus Soccini frequenter in ſuis Conſilijs, Ioannes Tritemius in Hiſtoria de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Silueſter Aldobrandinus Clementis VIII. Pater in additionibus ad Decium de Officio delegati, Marſilius Ficinus in ſuo primo Epiſtolarum libro, Podius in Opuſculis, atq; alij, qui ſingularem prorſuſq. incomparabilem tanti viri virtutem, & pleno ore commendare, & poſteros, huius exemplo, ſummam trahere in admirationen conſueuere.

BENEDICTI

ARRETINI

PRÆFATIO AD CLARISS. VIRUM COSMAM MEDICEM.

LEGENTI mihi sæpiùs eorum libros, qui ornatè, copiosèque Antiquorum res gestas, vitam ac mores descripserunt; felices multùm illi fuisse visi sunt, quibus contigit ab his referri virtutes suas qui eas tradentes literis, magnam & immortalem eis gloriam pepererunt; quã consecuti sunt, ut nedum perennem in Cœlis vitam, sed in terris etiam, post corporis mortem, habuerint. Quo quid beatius, quid à cunctis optandum magis reperiri potest? Etenim cunctis est idem vitæ exitus, eadem naturæ vivendi norma, eadem ferè carnis infirmitas, idem corporis & animorum sensus: quod si in hoc æquali ab initio omnium cursu quidam ita ege-

runt ut ſapientiâ & doctrinâ, vel virtutibus reliquis, cæteris præſtantiores haberentur, & inter hominum commune vulgus eminerent; merito eos claros ac felices eſſe, ſapientes tradiderunt, qui circa laudabiles verſati res, magnam apud gentes laudem conſecuti ſunt. Sed longè felicius cum illis actum cenſeo, quorum nomen & gloria non cum ipsâ vitâ interiere ſed æternâ famâ ea poſteritati literæ conſecrarunt, quam cum his, qui licèt fuerint præſtantiſſimi, tamen digno virtutum ſuarum præconio caruerunt, quorum memoria penè obſcura eſt, & apud gentes obliterata. Ex quo quidem accidiſſe intelligo, prædicari apud omnes conſueſſe, vetuſtiora ſecula magis abundaſſe præſtantibus viris, quàm ætatem noſtram vel ſuperiores proximas, quoniam veterum geſta & mores innumeri rerum ſcriptores celebrarunt, ea verò quæ longè poſtea geſta ſunt, magnâ ex parte penè interierunt ob ſcriptorũ inopiam. Pauci enim reperti ſunt, qui in eo ſcribendi genere laborare voluerint, eo ſaltem eloquio quod ab eruditis viris velut ornatum & excellens probaretur. Nam quæ ab indoctis tradita ſunt, velut minus digna, parùm virium adſum-

mos illustrandos viros habuere. Quæ cùm ego aliquandò versarem animo, dolerem-que, idcircò à multis postremas ætates velut inutiles & malas argui, veteres verò summis laudibus ferri: parumper otium nactus libellum edidi, qui non solùm ævi nostri, sed prioris etiam mediocrem defensionem contineret. Quem ego tuo Clarissimo nomini dedicavi, non quo te dignum opus sit, sed quò clariùs amor in te meus innotescat; & Liber ipse, sub tuo tutior nomine ac judicio, majorem auctoritatem consequatur; præsertim apud illos qui magis odio vel invidiâ, quâm recto proposito illi detrahere niterentur. Eâ enim sapientia, eâ doctrinâ, eâ ingenii vi te præditum omnes intelligunt; ut te non sicut humanum hominem, sed tanquam divinum & ex Cœlo lapsum admirentur, & tantum tuo judicio tribuant, ut nullo modo illud falli posse arbitrentur; nec immeritò. Dedisti enim apud Italos omnes virtutis tuæ documenta permaxima, quorum fama per universum penè Orbem diffusa est. Et ne quid tibi, aut tuæ fortunæ deesset, Filios præstantissimos & tui simillimos patriæ genuisti, qui tuis inhærendo vestigiis, generis nomen & gloriam

conſervabunt , atque hanc Rempublicam unicè ſemper diligent & tuebuntur. Nec vereor abs te præſumptionis argui, quaſi rem aggreſſus, quam non omninò amplè, nec ornatè ſatis explicare potuerim, in hoc ſcribendi genere minimè verſatus. Quanquam pro tuâ ſapientiâ opinabere, me, non ut magiſtrum, ſed ut non ignarum diſcipulum, quid in hac re poſſem, experiri voluiſſe. Quod ſi tuo judicio non ineptum me eſſe cenſero; audaciùs poſt hac diſciplinis & literis incumbam, tuo nomine atque auxilio imprimis fretus.

BENEDICTI

ARRETINI

DIALOGUS.

Nuper cùm apud Amicum quendam plures convivio Cives, & ipse simul comiter recepti essemus, ac post epulas quædam (ut solet) joci gratiâ inter nos facetè dicerentur: tandem in eum sermonem incidimus, ut quærerent quidam: *Veteres ne illi, quorum adeò celebre nomen est, virtute seu peritiâ illarum artium quæ ad liberos pertinent homines, his, qui nostrâ ætate vel etiam longè priùs fuerunt, Viris præstitissent.* Cúmque ego nonnulla protulissem, quibus docebam: *vetustis seculis eiusmodi rerum non omninò palmam concedi oportere*; commotus meis verbis adolescens quidam, qui nobiscum aderat, literarum eruditus, me compellans: Ego, inquit, existimo, te hujusce temporis benivolentiâ victum, simul etiam nè illi succensere videreris, non eam, quam animo concipis, sententiam exprimere voluisse. Sed cùm juxta Philosophi scitum; veritas, quàm amici, magis in honore sit habenda, ego illi obsequens, his qui adsunt facilè ostendam (si modo æquas præbeant aures) te blandiri potiùs quàm vera proferre studuisse. Neque enim no-

ſcius es, peritos ferè omnes, qui Antiquorum res geſtas, & Philoſophorum, & aliarum artium doctiſſimorum libros perlegerunt, in hanc ſententiam convenire, atque ita quoſdam etiam literis tradidiſſe, ut exiſtiment: *Veteres illos majores noſtros diſciplinâ rei militaris, & prudentiâ in rebus publicis privatiſque & ingenio & doctrinâ liberalium artium, atque etiam moribus & integritate vitæ, hujuſce & proximarum ætatum hominibus longè fuiſſe ſuperiores.* De illis autem loquor, qui vel apud Græcos & Macedones quondam, vel apud Pænos, Romanoſque vigente Republicâ vel parùm poſteà ſub Romanis Principibus floruerunt. Si enim (ut à Bellicis incipiam) percenſere velis quot & quàm excellentes rei militaris Duces temporibus illis extiterunt, qualéſque & quam ampliſſimas res geſſerunt; ſimul etiam militum mores, temperantiam, fortitudinem, laborum tolerantiam, tenuitatem victus, Imperatoris obſervantiam, expeditionis ordinem, caſtrorum diſciplinam: facilè, ut opinor, noſtris illos aut ſuperiorum ætatum viris antepones. Nec minus in regendâ domi Republicâ; & privatis moribus, & ſanctimonia vitæ, temporibus illis multi clari viri evaſere; ſeu Gentiles prius, ſeu etiam Chriſtianos poſteà enumerare velis, quorum maximus fuit numerus in omni virtutum & probitatis genere. Ut enim de reliquis taceam; quàm multos ex illis Athenienſis civitas tulit, pluſimos Lacedæmon, Thebæ, atque etiam Achæi: multo plures Romana vrbs, quâ nulla in omni virtutum gradu clarorum virorum feracior fuit. De civibus nunc uſquè loquor. Enim verò ſi Principes egregios, aut earum ætatùm Reges optimos

conſideremus, ſive etiam Tyrannos, qui per univerſum fuerunt Orbem, tam multos fuiſſe ac tales reperies incredibili virtute ac penè divinâ, ut pudendum nimis ſit,tàm magno exceſſu nos ab illis eſſe ſuperatos. Quem enim noſtrorum, vel qui à ſexcentis annis citra fuerunt, Regum aut Principum alteri ex illis vel minimo comparabis? ſeu bellicas laudes, ſeu mores vitamque domeſticam, ſeu literarum peritiám, ſeu prudentiæ,juſtitiæque modum, ſive etiam continentiæ,clementiæque gloriam contemplere. Quid de veteribus Philoſophis, Oratoribus, Iureconſultis, Poëtis, & Mathematicis dicam? quorum tanta fuit copia, ut vix à quoquam enumerari poſſint: tàm admirabilis doctrina, ut nullo modo ſuperari poſſe videantur; nec quiſquam poſteà repertus eſt, qui tales viros etiam longo intervallo valeret imitari. Theologos verò ac ſanctos Chriſtianæ Religionis adeò multos prima tempora tulerunt ab ipſis fidei cunabulis, ut totum Orbem impleverint nominis ſui gloriâ, ut & ab ipſis ſtabilita ac tandem firmata Chriſtiana Religio veriſſimè prædicetur. Quantum enim in nobis eſt & Religioſis iſtis, quos noſtra tulit ætas, & quos quotidiè videmus aut nominari audimus,niſi benignitas Dei & miſericordia reſtitiſſet, jam pridem lacerata penitùs fuiſſet ac ſubmerſa. Et ut à ſecularibus exordiar (ne quis fortè criminandi Clericos me cupidum exiſtimet, ſi primùm de illis recenſerem:) Nonnè vides Populos ferè univerſos jam dudùm avaritiæ,luxui, atque inertiæ, maliſque omnibus ità deditos atque additos, ut ſpretis liberalibus artibus & pro nihilo ductis, atque ipſo Redemptore Domino Deo no-

ſtro & præceptis ejus poſthabitis; ſolùm terrenis deſideriis inhiantes, nihil aliud quærant vel inveſtigent, niſi quemadmodum libidines ac voluptates expleant ſuas, & divitias cumulent, quarum habendi gratiâ nullum ſcelus, nullam injuriam, nullum deniquè fraudis aut rapinæ genus prætermittunt; &, quod deterius eſt, dum talibus incumbunt pertinaciter quidem & obſtinato animo, tamen ex illis quidam ità Divinis vacant officiis, ita frequenter peccata confitentur, ut mirum ſit, quomodò illos divinitas tamdiu ferat, qui illam & ſanctiſſimos ritus ſuos tam turpiter irrident, pœnis nimirum omnibus digni; qui, ut ſecuriùs fallant, bonorum perſonas & mores profitentur, omni vitio coinquinati; & ſicut Redemptor dicit: labiis illum honorant, cor autem ab eo longè remotum eſt. Operæ pretium eſt, intueri plurimos, qui paſſim ubiquè, præſertim in hominum cœtu, de conſcientia, de vitandis malis, de beatâ vitâ, de Divino cultu ità frequenter diſputant, ut nihil à Sanctiſſimis viris differre videantur. Si quis autem illorum vitam ſubtiliùs inſpexerit, diligentius conſiderarit; reperiet eos probris omnibus contaminatos, nil aliud quærere, niſi quemadmodum, deceptis populis, potentes ac locupletes fiant, alienæ fortunæ invidi & inſidiatores, ſuperbiâ tumidi; & imprimis hoc malum, hæc peſtis Reſpublicas invaſit. Qui enim in civitatibus honores & Magiſtratus cupiunt aſſequi (& illos præcipuè, quibus opes poſſunt comparari) antè omnia ſe fingunt Divinitatis cultores; Sacra jejunia, orationes, Miſſarum ſolemnia frequentant; juſtitiam in ore ſemper habent; alienas injurias, malos in

Republicâ mores verbis acerbiſſimè deteſtantur: at cùm optatum ſunt gradum aſſecuti, priora, quæ fingebant, valere ſinentes, tunc demùm quales ſint ſe oſtendunt; avaritiâ, ſcilicet, crudelitate, ſuperbiâ, immanes; ad flagitia & proditiones promptos ac paratos. Qui verò non hac incedunt viâ, tamen ſua Reipublicæ commodis præponunt, & nihil faciunt aut conſulunt, niſi quod ſibi ipſis videatur conducere. Res autem publica deſeritur. Quotus enim quiſque eſt, aut jamdiu fuit, qui vitam ſuam, liberos, fortunas omnes pro Patriæ commodis paratus fuerit abjicere? ſeu qui gravitate morum, egregiâ prudentiâ, optimis conſiliis, magnâ eloquentiâ civium animos conſueverit regere, & ad rectum iter flectere? Quin potius omnibus in locis peſſimus hic cunctis inolevit mos; frontes lætas oſtendere, omnia polliceri, fidem omnibus promittere; factis verò contraria agere; malis artibus quemque allicere; ſuæ potentiæ ſtudere; ſeditiones & procellas civiles concitare; modò harum, modò illarum partium eſſe; non ad voluntatem ſuam, ſed aliorum loqui; verba, conſilia hominum captare, atque illa aliis clàm referre; indignos quoſque ad dignitates provehere, dignis verò & bonis inſidiari, invidere. Undè, non optimus quiſque ad Magiſtratus & officia, ſed impudentiſſimus nequiſſimuſque deligitur. Has tu Reſpublicas antiquis illis cōparabis? Ubínam ſunt Catones, Lælii, Scipiones, Fabii, Claudii, Fabritii, Ariſtides, Solones, Lycurgi, & horum ſimiles infiniti? qui jamdiù ſuas Provincias, ſuas Civitates illuſtrarunt? Tales, ut retuli, ſunt hodiè hominum artes, quibus ſe beatos fore per-

ſuadent, & eò ampliùs, quò ſua uberiùs deſideria conſequuntur: Iſtis, qui aut Philoſophiæ, aut cæteris bonis artibus vacant, illudentes; eos planè beatos arbitrantes, qui fortunæ muneribus abundant, reliquos verò, vanos & inſipidos qui literis incumbunt, ſapientiâ divites, pecuniâ egeni. Quo circa eveniſſe vidimus, ut perpauci ſint qui bonarum artium doctrinâ delectentur, præterquàm Juris Civilis, aut Canonum, non amore quidem ſcientiæ, ſed quia hujuſmodi facultatibus, quibus omnia reguntur, omnes indigent; & ideò ex illis faciliùs pecunia & honores cumulantur. Quas enim tu hodiè Philoſophorum, aut Rhetorum, aut Poëtarum, ſicut olim ſcholas vides? aut quos nobiliſſimos Mathematicos vidiſti? & ſi hæc nunc rara ſunt (quo tempore parumper literarum ſtudia ſurrexerunt;) ſuperioribus certè propinquis ſeculis vel nulla fuerunt vel rariſſima. Tunc enim nulli penitùs Poetæ, nulli Oratores, pauci Philoſophi reperti ſunt, & illi ipſi nedùm antiquorùm ingenia vincere, ſed ne ad illa propius accedere voluerunt, ſicut ex eorum libris licet diſcernere. De noviſſimis eadem etiam poſſumus dicere, quorum doctrina ſeu eloquentia nequaquàm veterrimis ſunt comparandæ. Nec certè ſe meliùs nùnc diſciplina militaris habet; nulla in Ducibus bellorum peritia, nulla in militibus modeſtia, fortitudo, aut continentia; nulla Ducum reverentia reperitur; in hoſtes ſunt timidi, in amicos feroces; contumelioſi, immanes, & mercede conducti; nil aliud quærunt, niſi quemadmodum auro plurimo abundent, & miſeros decipiant Populos, ſeu Principes: neque enim illis curæ eſt, bella

finire, ſed immortalia prorsùs facere; undè raro ab eis aliquid egregium perpetratur facinus; & nedùm vrbes, ſed nec etiam exigua oppida, ſeu parva caſtella, niſi vix atque anxiè perrarò expugnantur. Nullus in eorum caſtris ordo, nulla prorsùs viget diſciplina, non caſtris idoneum locum capiunt, non illa vallo & aggeribus & ligneis turribus circundant; non cuſtodiæ, non vigiliarum, non cibi, non quietis modus adhibetur, quiſque ſibi Dux eſt & Magiſter; & dum in prælio ſunt, ità ſe acies atque ordines confundunt, ut nullum aut exiguum Ducis officium eſſe poſſit, & omnia temeritati fortunæ committantur. Armis autem ità onerantur Equites, ut vix integram horam in ipſo pugnæ diſcrimine queant ſufferre, fracti armorum pondere, ac debilitati: & ſi quando accidit, ut ex equis deſcendendum ſit, nullius ſunt aut uſus aut roboris, ſed velut ſtupidi & enervati facillimè capiuntur. Mirari etiam ſoleo, cùm lego, antiquos magnos exercitus invias penè alpes tranſiſſe, lōginquas Provincias peragraſſe, inopiâ rerum circumventos tamen ſe ſuſtentaſſe, difficultates, labores omnes ſupra humanam fidem toleraſſe, exercitus plurimos fudiſſe, vrbes multas, caſtella innumerabilia cepiſſe: quânam facie, quo jure hi noſtri Duces aut milites ſe illis anteponunt? viribúſne corporis? At illæ ex bonâ corporis habitudine, ex continentia & exercitatione aſſiduâ ſolent perfici & augeri. Sed, ſi graviſſimis auctoribus credimus, robuſtiora tunc corpora, quàm nunc tellus producebat. Majora certè de illis fortitudinis facinora, quàm de noſtris prædicantur, atque etiam crebriora. Illi item ſemper in armis, in laboribus variis, con-

tinuò corpus exercebant, nunquàm otiosi: Nostri verò maxima temporis parte in delitiis & conviviis, inter scorta & libidines ebrietatésque versantur: nullo imperio, nullâ disciplinâ coërciti. An astu, seu dolis? Sed pleni sunt historiarum libri, quibus liquet, maximos Duces magnis consiliis, profundo astu, nihil temerè, sed graviter omnia gessisse; magísque apud illos laudari solitos, qui industriè prudentérque se habuerunt, licet à fortunâ destituti; quàm qui nullo consilio nullis artibus hostes superarunt. An tenuitate victus, vel animi magnitudine? At illis cibus non nisi durus & austerus erat; delicatas epulas omninò nesciebant: magnitudine animi ita præditi, ut nullum laborem, nullum penitùs periculum recusarent, cùm victos mors maneret, aut miserrima servitus. Sed isti, cùm possunt, lauta obsonia, pretiosa vina diligentissimè inquirunt; & nulla aliâ re, nisi timiditate insignes, ita se armis tegunt, ut nullum in acie, nisi lassitudinis periculum subeant: ex hoc præcipuè inutiles. Unde accidit, quod in magnis præliis, in multorum numero, vix decem ferro pereant: gravia etiam, si quando imminent, pericula, ignavissimè fugiunt, nè in hoc quoque parentes Ducibus. An celeritate res conficiendi? Sed illis præcipua cura sollicitudinis erat & citiùs Provincias peragrabant, nationes subigebant, vrbes expugnabant, quàm isti se ad iter cum suis impedimentis præpararent: quos si in expeditione paulùm cibi inopia presserit, incepta deserunt, nec mercenarii Duces seu milites sub imperio possunt contineri, & decem millibus hominum vix sufficiens victus potest inveniri. Postremò illud libet etiam refer-

re quod veteres Duces, Militesque inter ipsa bella, Sacra, cærimonias, ritus omnes erga suos Deos observabant; eorum templa atque aras præcipuè venerabantur; & ab illis, antè omnia, felicitatem in præliis precabantur; nil virtutem suam profecturam arbitrantes, nisi Deos propitios habuissent. Contra verò quicquid blasphemiæ ac sceleris in Deum, aut illius Ministros dici, fieri, vel excogitari potest, dicunt & faciunt nostræ ætatis Militares Viri: nec occulta refero sed omnibus nota & manifesta. Quocircà magnoperè Dei patientiam admiror, quòd non illos jamdiù hiatu terræ absorbuerit, ut ab eorum injuriâ liber fieret terrarum Orbis. At enim hujuscemodi hominum scelera hi, quos Clericos aut Religiosos appellamus, sanctimoniâ, exemplis & increpatione sublevant; & eorum vita atque orationes apud ipsum intercedunt Deum, ut tantorum malorum obliviscatur; & supremâ suâ pietate, vitia nostra cum eorum virtutibus compenset, & nobis juxta demerita, pœnas meritas non infligat. Imò verò ità turpiter vivunt, ita se scelerum maculis inquinant, ut si quis mores ac vitam illorum indagarit, reperiet nos in omni vitiorum genere longissimè ab illis esse superatos; ut magis timendum sit, ne ipsorum luxuries, velut magis abominabilis, nobis, qui illam toleramus ac fovemus, causa sit malorum omnium. Quis enim existimabit eorum preces, quas in Templis fundunt, prodesse hominibus, quæ eosdem non juvant: quoniam in Literis refertur Sacris, quòd non pœnitentes peccatores non exaudit Deus? Absonum enim & rationi contrarium est, pro suis aliquem & alienis delictis deprecari animo depravato &

ad ipsa flagitia semper prono. Tali quidem orationi corda discrepant, quorum intentio Deum ipsum non latet. Quo fit, ut hi, quos nobis velut Magistros & Custodes dedit Omnipotens, ut quorum precibus & meritis peccatis hominum ignosceret; malis exemplis & contrariâ, quâ ducunt viâ nos una secum in præcipitium trahant. Populi namquè qui literarum non vacant studiis, dum frequentes scelerum labes in Pastoribus ipsis conspiciunt, eò erroris adducuntur, ut vehementer dubitent, an vera sint, quæ Divinis præceptis & eruditionibus illis sunt tradita; quoniam existimant, si præceptores ipsi, quæ prædicant, vera esse crederent, nequaquàm tam abominabiles ritus sequerentur, nec cum ipsorum vitâ pugnaret oratio. Intueri licet Cardinales, Episcopos, curiam deniquè totam, quibus maximè vacent officiis. Nonnè liquet universis, quòd illorum vel præcipua cura est, avaritiæ, crudelitati, gulæ, luxuriæ inhærere: Ecclesias, Beneficia omnia, indulgentias, justitiam ipsam, venalia habere: miseros Christianos fallere; litibus infinitis implicare; discordias & scandala inter homines serere: cum omni pompâ, servis plurimis stipatos incedere; nihil deniquè aliud quærere, nisi quemadmodùm cuncti eos timeant, ac ut Deos venerentur. At si saltem inter tot mala vel disciplinis ipsi incumberent, vel earum peritos item viros optimos diligerent, essent quippè minore odio digni, ut potè qui se non omninò virtutis inimicos profiterentur. Cùm verò ipsi bonos omnes & Literatos oderint & ludibrio habeant, quis posset tales homines ferre? quis non debet eorum ritus, mores & superbiam de-

testari? Novi ego plures nostra ætate viros doctissimos, qui cum omni conatu, præter quàm pecuniis, niterentur; nullum aut exiguum in curiâ locum invenerunt. Contra verò si qui fuerunt, vel sunt, adulatores, mimi, lenones, aut scelerum ministri, vel pecunias offerentes, hos cupidissimè receperunt; illis beneficia, illis honores, illis officia concedunt. Quo fit, ut etiam qui à naturâ bona sunt indole, acerrimo ingenio; intelligentes nihil aut parum in virtute opus esse, se se tempori accomodant, & quàm unicam ad consequenda præmia viam cernunt, illam capiunt. Undè accidit, sæpiùs optima ingenia corrumpi, & in præceps ferri; cernunt enim qui in virtutibus confidunt, alios ad honores provehi, se verò pro nihilo haberi aut duci, atque illud à bono poëta verissimè dici; magnos, scilicet, & locupletes didicisse jam tantùm admirari, tantùm laudare disertos. Atqui morbus iste non solùm apud ipsos cleri Principes, verùm etiam apud omnes ferè Religiosos increbuit. Dies certè me deficeret, si pergam sigillatim Sacerdotum, Fratrum, aut Monachorum, adulteria, stupra, lenocinia; avaritiam, proditiones, discordias, improbitatesque referre. Illud verò in summâ dixisse velim, quòd omnibus ferè manifestum est; longo jam tempore, magna omnia flagitia aut per illos, aut cum illis esse perpetrata. Quò magis stomachari soleo, audiens quosdam in suggestis, non spiritu ductos, sed inani gloriâ ea frequentissimè carpere, quorum ipsi principes & artifices reperiuntur; nec fermè aliud inquirunt, quàm, ut devotos plurimos habeant, quorum marsupiis & substantiâ fruantur, & cum quibus aliquando

voluptates expleant suas. Vidimus nuper quendam Minorum Ordinis Fratrem, qui adeò cæcas hominum mentes deceperat, ut omnes post illum abirent, velut sanctum & mirabilium factorem operum. Vulgò enim fama erat, ipsum plures variis oppressos languoribus sanasse, cæcis visum reddidisse; audire surdos, & mutos loqui fecisse. Ipse verò non ut Sanctos decet, hujusmodi gloriam fugiebat; sed ultrò se offerens, miracula ipsa velut mercem aliquam pollicebatur, & non solùm vulgus, sed etiam Fratres illi astipulabantur, ad id nimirum intenti, ut obsonia & eleemosynas haberent crebriores, atque illas nacti, populos clam suæ temeritatis riderent. Stupor erat, cernere circa illum catervas languentium, qui undiquè confluebant, turbam gentium infinitam, quæ per oppida & vicos illum sequebatur; & cùm nihil penitus faceret, quod esset admiratione dignum; cùm deniquè plures nossent ipsum publicâ infamiâ notatum, tamen is erat animorum ardor, ea cunctorum fides, ut nihil quo vanior eorum opinio fieret, auribus admitterent. Res fuit profectò pessimi exempli, ut quæ apud multos verissimas sanctorum res gestas in dubium revocaret; quod intelligerent eadem etiam tunc evenire potuisse; non rectè tamen, nec sapienter judicantes. Quorum enim vita cum operibus verè fuit admirabilis, eorum perpetua & stabilis permansit gloria; quorum verò fucata coloribus falsarum rerum fama exorta est, quia fragili fundamento nitebatur, citò corruit, atque obscurata est; sicut de isto accidit, cujus nomen penè ex hominum memoriâ deletum est, & qui tandem ignominiosâ

morte vitam finivit suam. Sed redeo undè digressus sum. Sæpenumerò quoties mecum reputo, quales se nobis præstare debent clerici, quàm immaculatos, quàm inreprehensibiles, ut Apostolus ait; quot & quàm mirabili virtute, peritiâ, prodigiis multis, priscis temporibus ex illis claruerunt, summis in angustiis & inopiâ rerum omnium constituti, abjecti, viles, & pro cœno habiti; mirari cogor, quænam fuerit causa, quâ hi nostri temporis sacerdotes tantum à majoribus suis degenerarint. Illi enim undiquè circumsepti inimicis, fame, frigore, persecutionibus afflicti tamen firmo in proposito permanebant, & nil penitus moliebantur quod summo Deo displiceret; parati, ne secùs agerent, vitam ipsam relinquere, quâ nihil carius apud mortales esse potest. Hi verò in pace, in otio, inter Christianos, in divitiis multis ab ipso Deo positi, vehementer ingrati, inter se certant quonam modo alter alterum vitiis possit superare, & seculares docere ipsorum improbitates imitari. Illi enim docere debent nos verbo quidem & exemplo, quòd Deum & Dominum nostrum super omnia diligamus. Ipsi verò, Deo ipso relicto, in terrena rapiuntur & caduca, & ut ea consequantur Divinis Officiis incumbunt non devotione aliquâ, nec fide, sed ut per hasce vias suis concupiscentiis fruantur, Hypocritæ tristes, Deo invisi. Item verbis instruunt, ut nos invicem amemus, ut concordes simus, ut nulla inter nos scandala feramus: at ex eis alius alium gravi odio, seditione, crudelissimis inimicitiis insectatur, & ità inter se discordiis, ambitione, invidiâ & maledictis æstuant, ut in eorum conventu nulla quies, nulla pax possit reperiri.

Hortantur aliquando populos ut alienis mulieribus, ut à puerorum coïtu, ut à furto, à rapinis & injuriis abstineant, sed ipsi adulteria, fornicationes, stupra, furta, rapinas, frequentissimè exercent: ita secularibus infensi, ut nullum injuriæ genus prætermittant. Quibus rebus fit ut pro pastoribus, sicut aiunt lupos habeamus. Sanctum aliquem miraculis clarum, multos ex eis doctissimos, jamdiu vidit nemo. Quinimo, quos vocant seculares clericos, imperitos ferè omnes cernimus. His igitur, quæ ita breviter perstrinxi, satis liquet, nisi pervicaces velimus esse; nostræ aut superiorum ætatum viros antiquis longè impares fuisse, & ferè in cunctis inferiores.

Tum ego. Non inficior quidem ex viris illis, quos prima secula tulerunt, multos fuisse claros atque illustres, sicut ipse dixisti; nec quisquam est à literarum studiis non abhorrens, qui id planè non fateretur. Addo etiam, ex eis nonnullos extitisse in suo quemque genere, virtute tam eximiâ, ingenio ita mirabili, fortunâ tam secundâ, ut eis similes nulli posteà reperti sint. Et ut de pluribus sileam fatemur Caïo Cæsari, Magno Alexandro, Scipionibus, Hannibali, Pompejo, Pyrrho Epirotarum Regi, Caio Mario, Camillo, Fabio, & quibusdam aliis tum Græcis tum Latinis, in re militari neminem æqualem reperiri potuisse. Addo etiam, si placet, fuisse plurimos, licèt non ita in arte illâ sublimes, tamen egregios valdè ac probatos duces. Milites etiam illorum temporum fuisse meliore disciplinâ, majoribus viribus, majore continentiâ præditos, & in omni actione bellicâ magis exercitatos, quàm hi quos vel nostra vel superiora secula viderunt: non omne

quidem nec omnium locorum, sed Latinos, aut Græcos, sive etiam Afros. Neque etiam in Philosophiâ quemquam alium, Platoni, Aristoteli, Theophrasto, Carneadi, & si qui fuerunt illis similes, posse comparari. Nec in eloquentiâ Ciceroni, aut Demostheni, aut Æschini, Demadi, Lysiæ, Isocrati, Crasso, Antonio. Nec in Mathematicis Ptolemæo, Euclidi, Nigidio. Nec in Historia Livio, Sallustio, Herodoto, Thucididi. Nec in Poëticis Homero, Pindaro, Sophocli, Menandro, Euripidi. Aut ex nostris Virgilio, Nasoni, Statio, Plauto, Terentio, Juvenali, Horatio, par aut similis quisquam ferè posset inveniri. Similiter de reliquis artibus censeo, natura enim in omni arte ac doctrinâ ita quosdam mirabiliter effinxit, ut instar quoddam & exemplum aliis facere velle videretur. Sic etiam Deus in Ecclesiæ primitiis sanctos quosdam eò signorum & eruditionis gratiæ provexit, ut nulli posteà tales apparuerint; nec immeritò. Cùm enim totus orbis falsis Deorum figmentis, vel (ut veriùs loquar) illusionibus Dæmonum esset imbutus, & ubiquè vanis idolis sacra fierent; maximis prodigiis, divinâ sapientiâ, multis animæ, corporisque passionibus, tam inveterati errores erant repellendi. Idem etiam in prudentibus viris evenisse reor, quorum aliquos ab initio penè divinos in tradendis legibus & constituendis conservandisque civitatibus constat fuisse: quibus posteà æqualis evasit nemo. Tibi etiam persuadeas velim, juxtà Sallustii sententiam: Res nempè Antiquorum gestas satis amplas ac magnificas fuisse, verùm ea vis ingenii apud earundem scriptores fuit, ut mediocres res plerumquè etiam parvas, pro maximis suâ elo-

quentiâ fecerint videri. Nonnulli etiam, ut Augustinus ait, dùm se historias scripturos profitentur, non solùm historiam, sed etiam laudes conscripserunt & non solùm laudes, sed vituperationes: prout enim quisque vel amabat, vel oderat; ità in historiis laudat, vel insectatur, seu veritati rerum addit, aut detrahit. Quamobrem sicut Polybius refert, & Josephus etiam testatus est; multa in historiis contraria, varia, diversa reperiuntur. Etiam quibusdam mentiendi causa fuit, quod res auditas, non visas, & ab antiquissimâ memoriâ repetitas referebant. Undè apud Græcos maximè innumerabiles fabulæ in eorum libris reperiuntur. Latini quoque nec talis culpæ insontes extiterunt. Apud Livium sanè relatum est; adeò varios & sæpè diffidentes scriptores ipsos rerum fuisse, ut ipse scriptum reliquerit; quod cui assentiretur, non haberet: & alibi dicat: nullum in historiâ mentiendi modum fuisse; id est, Auctores pro libito sua literis mendacia tradidisse, non veritati studentes, sed quemadmodùm suâ eloquentiâ sua ingenia celebrarentur. Itaquè illa veterum gesta, quæ solemus admirari, etsi magna fuisse crediderim, non tamen qualia scriptores ipsi demonstrarunt; nec etiam aliquandò talia, quòd non ab aliis posteà majora, vel paria sæpe numerò sint facta. Sed deploranda est temporum qualitas, quòd ab octingentis ferè citra elapsis annis tanta Scriptorum penuria secuta est, quantam nulla secula meminerunt: quod idcircò accidisse reor, quoniam nutante jam Romano Imperio & in occasum vergente, Barbari, Græciam & Italiam ingressi, omnem vivendi normam mutaverunt; & cùm es-

ſent literis infenſi, atque ideò illarum periti nullum propoſitum præmium viderent,tacere, quàm monimentis res ſui temporis geſtas tradere, maluerunt. Quo circà quàm multa tum bello,tum pace inclyta facta penè oblivioni data ſunt? Neque opinor ego,tùm defuiſſe ingenia doctiſſimorum hominum; quoniam liquet per ea tempora multos fuiſſe claros, & in omni literarum genere peritos viros,qui ſi animum ad hiſtoriam applicuiſſent, forſitan non minore, quàm priores quidam eloquio valuiſſent ſcribere. Illa etiam fortè ſuberat cauſa, quod Chriſtianæ Religionis homines doctiſſimi, magis in Sanctorum rebus geſtis, & defenſione fidei, quàm in hujuſmodi hiſtoriis laborare voluerunt: & cum ea ſcribendi facultas jam obſolevíſſet,alio jam ſemel converſis animis, etiam poſt exactum Barbarorum dominatum uſque ad hæc tempora hiſtoria penè muta facta eſt,& præſtantiſſimorum hominum memoria obliterata. Sic res geſtæ Theodoſii clariſſimi Principis, & plurium aliorum Principum, ac etiam Beliſarii,Stiliconis,& plurimorum Ducum, perierunt. Quàm multa inter hæc tempora, in Gallia,in Germaniâ,in Aſiâ, in Hiſpania, in Italia geſta ſunt,quorum nulla, aut exigua extat memoria; quæ ſi Livium ſcribendi magiſtrum habuiſſent, ampliſſima, & vetuſtiſſimis illis ſimillima viderētur;ſicut ex his ſatīs conſtat,quæ à quibuſdam breviter annotata ſunt, vel ab his etiam ſtripta plenius,quorum libri ſine peritia, ſine ornatu eloquentiæ conditi in tenebris ipſis remanſerunt in paucorum manus delati; in quibus legi ego jam plura & maxima memoratu digna.Convenere jam multi Chriſtianorum Principes, ut

Hierosolymam vrbem & Christi sepulchrum ab infidelibus recuperarent; qui cum exercitu moventes,totam ferè Assyriam & Armeniam & omnem Iudæam subegerunt; plures exercitus hostium fugarunt, & in ipsis Hierosolymis per multos annos clari successerunt Reges; qui parvâ manu res dictu incredibiles gesserunt. Fuit item (parùm ante ætatem nostram) vir genere Scytha, Tamberlanus nomine, qui cum ingenti exercitu omnes penè Orientis provincias subegit, & maximum Teucrorum Regem fudit accepit; Damascum, nobilem vrbem, & Oppida innumera expugnavit; vir industriæ, prudentiæ, gravitatis maximæ; cujus castra velut civitas quædam videbantur; summâ severitate, magnâ justitiâ omnia regebat. Nullum in castris illis furtum, nulla rapina,nulla violentia committebatur: duci milites summo parebant studio,& pro illius jussu alacres pericula omnia subibant. Horum res gestas si qui Auctores digni celebrassent, quàm magnæ,quàm admirabiles, quàm veteribus illis similes viderentur! Fuerunt etiam ætate nostrâ, & superiori, in Britanniis,in Galliâ, in Hispaniâ clarissimi & memoria digni Reges, Principes, Duces,quorum fama penè deleta est. Sed ut alios omittam, & de Latinis loquar,vel qui inter Latinos sunt versati; legisti tu aliquandò libros à Leonardo Arretino priscâ eloquentiâ conscriptos? In quibus dum Florentini populi res prosequitur memoria dignas, omnem Italiæ historiam annorum plurium describit, in quâ tam multa sunt memoratu digna,ut quicumque libros illos diligenter legerit,existimet necesse est, quæ ab ipso relata sunt, non multùm ab illis differre, quæ

de claris Antiquis viris referuntur. Ibi inter cæteros contemplari licet Caroli Regis,qui civibus optimarum partium Florentiam restituit; Florentini populi;item Huguccionis Fagiolini , Rufi Castrucii,Guidonis Arretinorum Præsulis, Henrici Principis , & Roberti Regis facta egregia. Ibidem etiam licet perspicere Mastini Mediolanensis Archiepiscopi,Galeactii ejusdem civitatis Ducis,Alberici Comitis,Jo. Augi Florentinorum Ducis,Galeactii Mãtuani,Petri Farnesii,Galeactii Malatestæ , & aliorum plurium excelsa opera. Quæ omnia,si Leonardus non fuisset, jacerent in obscuro & omninò apud hominum memoriam deperissent. Quod de Romanis & Græcis evenire necesse erat,si suarum rerum scriptores egregios non habuissent. Quamobrem non ætas nostra,aut superior,culpanda est, quæ multos habuerunt illustres viros,sed dolendum est potiùs, eis meritum scribendi præconium defuisse; cujus defectu etiam præstantium veterum nomina non pauca obscurata sunt. Et quemadmodum inter hæc quæ memoravimus, tempora bellicæ laudis gloriam floruisse demonstratum est;ità etiam conjectari licet, & aliquorum literis satis constat , multos tunc fuisse prudentes, sanctos , & innocentes homines: plurimos etiam claruisse in omni doctrinæ genere,sicut eorum libri demonstrant, quos in hominum manibus videmus versari. Sed de his posteà latiùs. Nunc ad incepta redeo. Vidimus ætate nostrà Philippum Florentiæ natum cognomine Hispanum , qui pro suo præstantissimo Principe Sigismundo Romanorum Rege dimicavit cum bellicosis gentibus sæpè,fortissimè, ac feliciffime, ac Provincias nonnullas ejus imperio

adjecit. Item Franciſcum (Carminiolam cognomine) Venetorum rei bellicæ ducem, qui maximos exercitus ſummâ diſciplinâ, præclaro ordine, magnâ cum juſtitiâ regebat; nec quiſquam adeò magnus erat, qui non ejus, nedum juſtis, ſed nutibus obedientiſſimè pareret. Fuit vir obſcuro genere, ſed qui præſtantiſſimorum gloriam adæquarit, & imprimis pro Philippo Mediolanenſium duce, deindè pro venetis bella ingentia geſſit, confecitque ſæpenumerò ſecunda fortuna uſus. Eodem ferè tempore Biordus ex Perúſia; Carolus ex Arimino, & una ſecum Fratres militares viri & Duces egregii; Fazinus ex..; Otho ex Parma. Martinus ex Faventia; Tartalia ex Avello; Paulus ex vrbe Roma; Nicolaus ex Tolentino; Michaël ex Cotiniola magnâ gloria floruerunt. Nec non antè iſtos parũper, ex Florentia vrbe fuêre duo bellicis laudibus inſignes, Nicolaus ſcilicet Acciajolus, cujus etiam prudentia & virtute longo jam tempore Apuliæ Regnum gubernatum fuit: item Mannus Donatus; cujus in re militari egregia extant monumenta, quæ ipſum ſummis laudibus extulerunt. Eadem ferè tempeſtate clari habiti ſunt Bonifatius Lupus Parmenſis, ex Camerino vrbe Rodulfus varanus. Verumtamen inter omnes iſtos emicuerunt præcipuè viri duo, virtute ingenti, gloria ſublimi, Sforzia, ſcilicet, ex Cotiniola oppido, Braccius item ex Montone ſeu Peruſia civitate; quorum alter integritate & fide eximia præditus; in bello manu fortiſſimus & ſummus Imperator, adverſa fortuna raro, ſecundâ frequenter uſus ampliſſima rei militaris facinora ëdidit; quæ ſi quis ſingulatim velit proſequi, magni voluminis modum excederetur: alter

verò

verò ingenio, celeritate, audacia fretus, Urbes, Castella multa, & Oppida vi & astu (cujus erat profundus artifex) cæpit, & ditionis suæ fecit; exercitus plures fudit, victoriâ semper potitus, nisi cùm apud Aquilam Urbem victus fuit; ac etiam in prælio ipso fortissimè dimicans, cæsus; qui si tunc victor evasisset, proculdubiò Apuliæ Regnum occupasset, & sicut multorum fert opinio, majori Italiæ parti imperitasset. Hi haud minoris gloriæ successores reliquerunt, ipsi Braccio Nicolai duo unus, videlicet, Piccinus cognomine, alius ejusdem Braccii nepos, successere: duo belli fulmina, quorum res præclarissimæ in ore omnium sunt, nullâ ex parte ipsius Braccii rebus inferiores. Sforziæ verò successit Franciscus filius, magnitudine animi, prudentiâ, scientiâ rei militaris, admirabilis, qui non solùm suæ ætatis duces, sed plures etiam Antiquorum superavit: eorum quos suprà memoravi (Braccii, scilicet & ejusdem successorum) sæpè victor. Hic, cùm adolescens esset, patre amisso, cùm exercitus imperium recepisset, brevi tantum effecit, ut militibus carus esset, & cuncti existimarent, futurum aliquandò, ut ejus præclaris factis præteritorum ducum fama obscuraretur, & ad summam potentiam promoveretur, sicut posteà evenit; & imprimis apud Aquilam Urbem ejus virtus emicuit. Nam adversùs Braccium pro Pontifice militans, præcipuum victoriæ momentum fuit, nec alium (ut ferunt) Braccius extimuit magis. Deindè cum Philippo Mediolani Duce stipendia faciens: dexteritate morum, & magnis operibus in tantùm ipsi Duci carus fuit, ut omnes apud ipsum benivolentia & caritate superaret, & ab

ipſo in generum aſciſceretur ob altam ejus indolem, quæ majora de ipſo videbatur polliceri. Deindè à Philippo ipſo diſcedens, Picenum cum exercitu ingreſſus, pulſis hoſtibus, óppida & civitates omnes armis recepit, & diù in illis locis juſtè clementerque dominatus eſt; & interim Florentini populi & Venetorum Dux factus, in omnibus eorum bellis cuncta ipſorum loca tutatus eſt, & contra hoſtes ſæpè dimicans, ſemper egregiâ victoriâ eſt potitus; & inter reliqua raræ virtutis opera illud præcipuè memoratur, quod cùm Veronam Urbem cœpiſſent hoſtes, ipſe, rapto agmine, movens celerrimè, fuſis hoſtibus Urbem ipſam Venetis recuperavit, tandémq; arbiter pacis inter cunctos Italiæ Principes & Reſpublicas factus, omnia egregiè compoſuit cũ ſummâ laude & gloriâ? Reverſum ex Galliâ & in Exio civitate commorantem novi poſteà caſus excepe-runt. Offenſus namquè ex pace illâ Pontifex, Nicolao ipſo Piccino, & nonnullis aliis mercede conductis, bellum ingens adversùs ipſum concitavit. Quo in bello victo priùs levibus præliis Nicolao, deindè ejus filio, & Pontificis legato ingenti pugnâ fuſis ac fugatis, in pace aliquamdiù manſit. Verùm poſteà & Aragonum Regis potentiâ & ſuorum dolis ac proditione circumventus, quas poſſederat civitates omnes amiſit, nunquàm tamen in prælio victus; Et cum ſocero in auxilium proficiſceretur, ipſo vitâ functo & exorto inter Mediolanenſes & Venetos bello, ipſe Mediolanenſium belli Dux creatus, ita venetos afflixit, ut eorum Duce atque exercitu magnâ pugnâ ſuperatis, & expugnatâ Placentiâ, ipſi ſe

penè in bello victos faterentur: & erat res haud ſanè ambigua, ſi eorum, qui Mediolani plurimùm poterant, ſana mens fuiſſet ſed illi ſuſpicantes nè forſitan, devictis Venetis, pro ſe ipſo dominatum aſſereret, & nimio ſucceſſu illis fieret formidabilis, omnes ejus, poſt victoriam, conatus impediebant. Quâ re animadversâ (neque enim obſcura erat) mutato conſilio, & pace cum Venetis factâ, contra ipſos Mediolanenſes arma convertit, & eorum oppidis partim vi, partim metu ſubactis, & obſeſſo tandem Mediolano, plurimo ſudore, maximis periculis, Venetis etiam contra nitentibus, civitatem ipſam, fame & armis maceratam, ad deditionem compulit; poſteáque unâ cum Florentinis ſociis atque amicis adversùs Venetos bellum gerens eorum potentiam attrivit, eóſque penitus ad mare & claſſes compuliſſet, amiſſis, quas tenebant in Italiâ vrbibus, ſi ad bellicos ſumptus pecunia ſuppetiſſet. Ejus igitur coactus inopiâ, & quod etiam quoſdam ex ſuis ducibus non in fide manſuros animadverterat, pacem non invitus Venetis conceſſit unà cum Florentino populo cujus maximè opibus fuerat ſuſtentatus. Nunc verò in pace populos regens, manſuetudine, juſtitiâ, caritate incredibili cunctis palam fecit, ſe non minorem pace quàm bellò virum eſſe. Hunc tu non præſtantiſſimum, non omni laude, prædicatione, hiſtoriâ dignum judicabis? aut omninò pertinaciter defendes, ætatem noſtram omninò egregiis viris vacuam eſſe? Talibus tu viris, quales ſupra memoravi, militarem diſciplinam, induſtriam in conficiendo, celeritatem in agendo, audaciam, aut fortitudinem contendes defuiſſe, aut eorum exercitus non

fuisse fortes atque ad omnia pericula intrepidos? Neque negaverim ego militaris rei formam atque ordinem in plerisque ab Antiquorum variatos institutis. Illud affirmare ausim, quod, scilicet, hæc, quam videmus, disciplina nequaquam inepta videri debet, aut contemnenda: neque enim si à vetere illâ in nonnullis discrepat, propterea est respuenda. Nam & tempestatibus illis non omnes eodem more atque usu militabant nationes; aliter nempè in plerisque Romani, aliter Græci, aliter Pœni utebantur: neque illis eadem arma, seu istrumenta bellica, nec idem erat equorum usus; quin etiam ex Romanis Ducibus multi minimè eodem ritu, sed diversis modis istruebant acies. Idem apud Græcos & Carthaginenses erat, quos inter non eædem erant vigiliarum, stationum, aut custodiarum leges; omnes tamen peritissimè in bellis versari ferebantur & ex eisdem celeberrimi nomine Duces emersere, bellicis laudibus cumulatissime ornati. Atque ità ferè cunctis in artibus evenisse constat. Plurimi namquè Philosophorum suo quisque scribendi genere ornatè copioséque Philosophiam libris illustrarunt suis. Eandem ergò rem diversimodè aggressi, magnâ omnes gloriâ non caruerunt, ità cujuslibet varius scribendi mos probatus est. Inter Oratores ipsos dicendi agendique varietas vix potest enarrari, vix inter Pictores, Architectos etiam, & aliarum Artium magistros; quorum tamen, ut ait Cicero, dicta, factáque probatissima fuerunt, quanquàm in multis dissimillima. Illud quoque naturâ ipsâ duce & rerum experientiâ cogimur agnoscere, quòd, scilicet, non eadem lex aut mos idem omnibus in

locis convenit, nec in omni tempore, neque inter omnes. Ex quibus si pervicaces esse nolumus, satis liquere arbitror: non propterea hujus temporis militiam improbandam esse, quòd in nonnullis ab antiquis discrepet institutis, modò sit rationi, locis, temporibúsque accomodata; sicuti esse, ipsa docet experientia. Et cùm pleraque à te dicta, sim admiratus; illud imprimis non mediocriter admiror, quod videlicet, affirmare ausus es: nullam castrorum munitionem, nullam disciplinam, nullum ordinem in illis esse. Arma quoque ipsa detestatus es; quæ novissimè utiliterque adinventa, laudare debuisti. Exercitui quidem unus præest Imperator, cujus in manu vitæ est necisque potestas; & sicut olim Tribuni centurionésque, ita nunc plurimi, ordines Militum ducunt sub ejusdem ducis imperio atque auspiciis, qui errata militum severissimè solet coërcere. Cùm iter faciunt, redacti in acies, decorè incedunt, ad subitos casus parati, speculatoribus præmissis, ne quis eos improvisè adoriatur. Cùm verò faciunt castra; si procul sunt hostes, locum idoneum & naturâ ipsâ munitum deligunt, ne quis eos nisi temerè possit adoriri; si autem in propinquo sunt hostes, tunc castra ipsa muniunt, & circum ea fossas latas & aggerés ducunt, locum eligentes, unde aquandi & commeatus copia possit haberi. Præsto semper sunt, qui noctu, qui luce armati custodiunt castra, quique, si quo opus est, ducem ipsum adeunt; Et si quid grave immineat, quod sit agendum cum Imperatore ipso, exercitus primores conveniunt, & re vehementer discussâ, consilium capiunt; & si qua sunt, quæ Dux milites lau-

tere velit, dissimulatione, silentio, fallaciis tegit. Cùm verò collatis signis est dimicandum, equitum instruitur acies pluribus ordinibus, intervallisque dispositis. Sæpenumerò à latere Equitum alæ; nonnunquàm cum fronte ipso cornua fiunt; acie subsidiis firmata; castris præsidio munitis. Et si in planitie res est agenda, equites in medio circa pedites disponuntur, sagittariis præmissis: si verò in montibus seu asperis locis, pedites præcedunt, sequuntur equites, non ità graves armis, ut sint inutiles, ut posteà disseretur. Civitates & oppida coronâ seu machinis expugnant, bombardâ præcipuè, veteribus incognita, cui nullæ arces, nulla resistunt mœnia, & quàm multa oppida insignia superioribus & nostra ætate per terrarum Orbem expugnata sunt? Novissimè Byzantium, amplissima civitas, vi & armis capta ac direpta est. Insidiis quoque hostem aggredi, ejus consilia præripere, sua tegere, aliud pro alio simulare, hujus ætatis duces sunt peritissimi. Neque semper in hoc genere Romanos pluris fuisse reor. Nam usque ad Hannibalis tempora per raro illos talibus usos artibus constat; potiùs aperto marte industriè quidem & egregiè. Unde ipsum Hannibalem dixisse ferunt; Romanos ad hujusmodi belli artes cæcos fuisse. Arma etiam nostrorum equitum affirmare ausim meliora, quàm vetera, usuque habiliora esse. Nam, sicut rerum tradunt Scriptores, Cassidé equites, Loricem, & clypeum ferebant: Ocreas etiam, & ferreas manicas; & cùm talibus essent onusti armis, ab ipso clypeo vehementer impediebantur, altera manu pene inutiles. At nostris equitibus manus sunt expeditæ, neque ita sunt

armis graves, ut non totum in prælio diei pondus queant ferre, modò sint fortes & bellis assueti; quò fit,ut & illis tutiores ab hoste sint, & tamen fortiter agere non præpediantur. Quamobrem arbitror ego, robur exercitus idcircò apud Italos non in peditibus esse, quòd pedes armatum equitem non possit lædere: contra verò equites peditum aciem,ab eorum armis tuti, facilè dissipant, & cum equis ipsis conterunt, & infestis fodiunt hastis, quibus ferè Antiqui non vtebantur. Apud eos autem totum penè exercitus robur pedites erant, à quibus etiam equites longe superabantur, eâ, videlicet, causâ, quod vulnerari faciliter poterant, nec armis ad feriendos pedites tam idoneis pugnabant, armis onerati; sed quæ non ità corpus tegerent, ut securi à legionibus fierent; quod præcipue in Barbarorum equitatu accidebat, quibus non ità erant armata corpora. Nonnunquam tamen tanta erat equorum vis, ut ipso impetu dissiparent acies, & sæpè in fugam verterent, atque etiam tunc nationes quædam equestri quàm pedestri acie aptiores erant, velut Parthi, Persæ, Armeni, Numidæ. Hannibalem quoque Livius refert, quia equitatu invictus erat, aliquando adversarios vicisse. Libet etiam supradictis addere, quòd non omnes equitum turmas eisdem tectas armis videmus; nam leviter quidam,mediocriter plures, nonnulli præcipuè ferro tecti in prælium vadunt. Quocircà tam varia equestris acies, ad quæ vis belli munera reperitur agilis. Et si forsitan mercede conducti exercitus bella nutriunt, de industria sæpe indulgentes hostibus, & viribus minora facientes, id non præsentis, sed

alterius foret controversiæ: neque enim ex hoc militaris industria, sed perfidia ipsa in crimen adducitur; quia, scilicet, quòd mercenarii possunt, nolint perficere. Nam & si quando pro se ipsis bella ineunt, tunc fortissimi, audaces, pugnacissimi apparent: plerique etiam haud infideles fortissimam his, pro quibus merebant, operam navarunt. At si tu veterum historias diligentiùs perquires, invenies creberrimas ejusce generis militum proditiones ac perfidias; quæ si enumerare pergam, grandis voluminis liber non sufficeret, & longior, quàm proposuerim, fieret Oratio. Id nunc tantùm dixisse satis sit, quòd post Claudium Principem Romani exercitus ex colluvione omnium gentium mixti, modò huic, modò illi adhærentes Principi, ipsos priùs Cæsares creabant, deindè omnium ingratissimi eos crudelissimè deserebant, necabant, & omni perfidiâ persequebantur, avaritiâ & libidine cæci. Nunc reliquum est, ut de fortitudine ac militum vitâ pauca disseram. Et imprimis fateor, sicut priùs à me dictum memini, Romanos milites, Græcos, Carthaginenses; viribus, exercitatione, audaciâ aliquantùm nostris præstitisse. Verùm si multorum annorum, qui fluxerunt, historias omnes haberemus, non Latinorum solùm, sed aliarum ubiquè Nationum infinita exercituum & singulorum militum facinora eximia liceret referre; quod ex haud dubiâ conjecturâ potest agnosci, si, videlicet, eorum, quorum opera legimus, vidimus, aut audivimus, voles meminisse. Verisimile enim est, quod hi, quorum latent res & memoria, vel similis vel majoris etiam fuerint virtutis. Et si frequenter non singulorum, sed

sed exercituum descripta sunt gesta, non milites culpandi sunt, sed qui minus diligenter res ipsas literis tradiderunt, si modò illas valuerunt referre. Neque etiam tu tantum nostris succenseas velim, cùm eorum rapinas, crudelitates, blasphemias, libidines accusas (quas ego non inficior,) quin memineris in ejusmodi vitiis veteres, quos ipse laudas, his ipsis nequaquàm fuisse inferiores, quosvis Græcos aut Latinos Auctores legas, nullos reperies, qui non creberrima militum scelera describant; ut infinitos in his Pleminios reperire possis. Et ut paucis locum hunc absolvam, audi quid de illis Lucanus dicat:

Nulla fides pietásque viris qui castra sequuntur,
Venalesque manus: ibi fas, ubi maxima merces.

Sed de his hactenus. Agè nunc & claros in rebus publicis regendis viros evolue; non quippè omnes (nam id infiniti esset operis,) sed ex his aliquos, qui Florentiæ, aut Venetiis illustres sunt habiti: aliorum enim virtus vel mores obscuriores sunt, nobis præsertim, qui de aliarum civitatum viris, nullam aut exiguam notitiam habemus, in eis noscendis minimè versati; undè sat erit, si in genere de quibusdam civitatibus dicatur. Sed antequam de singulis refero, non ab re fore arbitror, pauca de universâ civitatum gloriâ præmittere. Postquàm in Italiâ, exactis indè barbaris, Cæsarum etiam, quia à Germanis erant, cessavit dominatus; vrbes plurimæ libertatem asserere, Respublicas suas constituere paulatim inceperunt, coaluissentque magis, si per civiles discordias, quarum origo à Romanis Pontifice ac Principe fluxerat, licuisset. Sed ea discidii labes adeò cunctorum animis irrepserat, ut una

factio alteram ex Urbe pellere, atque omninò delere niteretur. Undè accidebat sæpiùs; quòd ejecti cives & exules facti, cùm alioquin reditum in Patriam desperarent, in illis Dominis spes collocarent suas, quorum opibus pristinum in patriâ locum valerent adipisci, exulceratis semel ab injuriâ animis & inexplicabili odio tumidis. Quibus malis fiebat, ut civitates, dissensionibus ipsis minus ad resistendum validæ, aliorum imperio subijceretur: ab illis in servitutem actæ, quorum auxilio libertatem tueri debuissent. Nonnullæ tamen ab hac peste non intactæ vrbes, magno animo servitutem abnuere perrexerunt, finésque suos propagare. Quas inter maximâ gloriâ emicuerunt Florentia, & Venetorum civitas. Et ut à nostris exordiar; parvum ne tibi virtutis opus videtur esse, hanc tam præclaram vrbem, pulchritudine nulli secundam, mœnibus cinxisse, innumeris Templis & sacris ædibus, locis publicis privatisque, & omni ornatu qui ad clarissimam spectat vrbem decorasse, talémque illam effecisse, ut omnes ejus præstantiam & pulchritudinem admirentur? Hæc verò non modicâ impensâ, non absque ingenti amore civium non sine magnis laboribus potuerunt perfici, & eò sunt magis admiratione digna, quò tempestate illa civitas nullis finitimis populis dominabatur. An etiam videntur tibi sine prudentiâ sine amore patriæ cives illi fuisse, à quibus tam præclaris legibus, honestis moribus, stabilitam vrbem cernimus? Qui suis consiliis, suâ virtute, immensis sumptibus, quibus pro Patriâ substantias exhauriebant suas, potentissimis hostibus restiterunt, multos vicerunt, civitates plures &

infinita oppida vrbis imperio subjecerunt, & ex parvâ Republicâ magnam effecerunt atque amplam.

Qui sacra cærimoniásque summi Dei & Sanctorum ejus cum summa cura, religione, magnificentia magis quàm alibi coli voluerunt. Qui in rebus publicis magnifici, in privatis parci, ac tenues reperti sunt. Hæc tu tam excelsa tàm immortalia opera paucorum aut inertum censes fuisse? immò fateare necesse est, quas memoravi res,confectas esse à viris multis prudentia, charitate, solertia,religione, temperantia, magnitudine animi præditis: ut te jam dixisse pudeat, novissimis sæculis nullos egregios cives, aut patriæ amatores extitisse. Atque ego,cùm nunc de quibusdam dicere aggrediar,libenter eorum civium, quorum imprimis historiæ Florentinæ libris Leonardus meminit, nomina referrem, si non fierem longior, quàm incœpti sermonis poscit oratio; si etiam non timerem ineptus videri,qui res à Leonardo facundissimè descriptas, quæ vos minimè latent, jejunè coner exprimere. Satis ergo in præsentia sit, de illis summatim dixisse, ac verissimè affirmasse, ex eis multos veteribus tuis fuisse nequaquam impares. Paucis autem eorum,qui vel nostra fuerunt ætate vel parùm superiore numeratis (quoniam non est,nunc animus,aut memoria suppetit,referre omnes; sicut paulò antè diximus; fuerunt enim penè infiniti, sed clarissimos quosdam, factis & genere illustres;) plerique vestrum,ætate provecti, mihi, nè succenseatis velim, quasi supervacuo vobis illos nominarim,qui cunctos probè cognovistis:neque enim vobis hæc refero, sed huic nostro, qui

ætatem nostram velut inutilem suis verbis persuadere nitebatur. Imprimis igitur eos omni laudis præconio dignos censeo, viros, scilicet, octo (qui Sancti posteà dicti sunt) quos creavit populus, ut præessent belli curis, quod tunc cum Pontificis legato gerebatur. Horum virtute, industriâ, diligentiâ, fide, victoria ex hostibus insignis parta est, & quas Romanus Pontifex in Italia tenebat vrbes, amisit omnes. Ac nescio, an ex aliquo alio bello civitati major accesserit gloria. Fuit etiam in civitate ista, præcipuæ auctoritatis vir, Donatus Acciajolus equestris ordinis, prudentiæ, magnitudinis animi, continentiæ singularis; cujus consiliis plurima in Republica utilia decreta sunt: nec tamen ob ejus egregia merita declinare invidiam potuit, quin inimicorum opera ex vrbe pelleretur. Floruit quoque non mediocri laude Loctus Castellanus, insignis eques qui & si haud quaquàm in privata vita probatis fuit moribus, tamen egregius & maximè vtilis fuit Reipublicæ civis, ejusque plura egregia feruntur pro patria facinora. Masius item Albizus, Nerius Acciajolus; Antonius, Nicolaus, & Benedictus ex Albertorum familia nobiles equites, in civitate sua consiliis, factisque clarissimi, licet diversas in Republica partes secuti sint. Eodē tempore Raynaldus Gianfigliazzus, Philippus Magalottus maximis in vrbis rebus versabantur. Hi ad summam eloquentiam, prudentiæ, frugalitatis, & humanitatis virtutes addiderunt; in omni suâ vitâ splendidi & moderati magnis in civitate honoribus functi. Hos inter claruerunt, præcipuè Bartholomæus Valorius, Nicolaus Vzanus, & Guido Thommasii equitis filius; viri sapien

ſapientiſſimi, & in omni virtute præſtantiſſimi, quorum maximè duo tantâ religione, abſtinentiâ, integritate fuerunt, ut quibuſvis Antiquis ſimiles videri potuerint; & cùm liceret eis, locupletiſſimos fieri, pluris integram famam, quàm pecuniarum abundantiam exiſtimarunt. Quo circà hæredibus ſuis non patrimonii amplam hæreditatem, ſed virtutis reliquerunt: Atque ità hi tres pro Patriâ inclytis factis dictiſque nobilitati ſunt. His addo etiam Joannem Medicem, integerrimum ac ſapientiſſimum virum, Ginum ex Caponum familia, Migliorem Gradagnum, & ejus nepotem Verium, Angelum Philippi, & ejus filium Iañozium, equeſtris ordinis, homines optimos, & prudentiâ egregiâ præditos, quibus nec literarum ornamenta defuerunt. Dinum Vghuccii, Petrum Baroncellum, Bartholomæum Corbinellum, Dominicum Junium, Franciſcum Federigum, Vguccionem Ricciumn, Lapum Caſtilioneum, Joannem Riſtori, Philippum Corſinum Jure-Conſultos; Carolum Strozzam; cives omnes illuſtres, & pro eorum ampliſſimis meritis egregiâ famâ celebres. Verùm, lapſus memoria, referre omiſi ingentes equeſtris ordinis viros, Stoldum Altovitam, Thommaſium Sachetum, Andream Vectorium, Thomam Soderinum, Ugonem de Stufa; Verium & Sylveſtrum Medices, quorum Verius, cùm civitas inteſtinâ diſcordiâ laboraret, licerétque illi per favorem populi adverſarios pellere; nè tantum vrbi malum eveniret, re cum illis benè compoſitâ, ut cives ab armis diſcederent, curavit. Item Laurentium Rodulphum, equeſtris ordinis, Doctorem etiam inſignem, optimum & innocentiſſi-

mum virum, & Patriæ caritate flagrantem, quem populus optimatesque pro ejus præclaris meritis magnâ semper benivolentia coluerunt. Mamannum quoque Salviatum, & Nerium Gini ex Caponum familia, qui nuper defuncti sunt. Sunt etiam, qui nunc vitam ducunt, cives prædictis non dissimiles (quos nunc bonâ de causâ minimè nominandos censeo,) nec, ut opinor, quisquam sani capitis negabit, eos ingenti esse virtute viros, qui omnifariàm belli; & pacis artibus vehementer Reipublicæ profuerunt. Unus tamen est, de quo reticere omninò nefas duco, quia talis ac tantus est; ut vel solus hunc suâ virtute possit arguere; quem in hac urbe natum, ne dúm patria, sed Etruria cuncta debet gloriari; de quo pauca dicens, ne vobis molestus sim, deprecor; quia quamvis nota referam, tamen ipsa rerum ejus recordatio voluptate me afficit non parvâ: & huic, sicut arbitror, ex ejus viri rebus gestis silentium imponam. Igitur ex Medicorum familiâ insigni, Cosma Ioannis filius, ætate nostrâ vir admirabilis, prodiit: hic ab adolescentiâ literis vacans, brevi non mediocriter earum peritus fuit; eloquentiæ ac moralis Philosophiæ studiis præcipuè intentus, in quibus certè pro ejus acerrimo ingenio princeps evasisset, si non ipsum rei familiaris & publicæ ingentes curæ distraxissent. Nam post patris obitum, unà cum fratre, optimo ac præstantissimo viro, se ad Rempublicam contulit; & simul hæreditatis amplæ, quæ illis cesserat, suscepto negotio, nulla illi ferè temporis pars ociosa erat: non tamen incepta penitùs deseruit, sed quod supererat temporis literis & doctis viris impar-

tiens, quod cariſſimum inter mortales eſt, tempus videlicet, nunquàm fruſtrà labi patiebatur; & eruditos viros ſemper opibus ac benivolentiâ proſecutus eſt, quos inter Nicolaum Nicolum, Leonardum & Carolum Arretinos, & Poggium, viros doctiſſimos, & eloquentiæ lumina, præcipuè coluit, & protinùs effecit, ut honores in civitate maximos, immunitates non parvas aſſequerentur. Ab ineunte ætate tantâ modeſtiâ, gravitate, continentiâ, & prudentiâ fuit, ut ejus mores non adoleſcentis, ſed graviſſimi cujuſdam ſenis viderentur. Undè ferunt, magnæ tùm auctoritatis viros ſæpè dixiſſe, fore aliquando, ut ipſe Princeps in ſua Republicâ fieret. Quantum enim juvenes alii feſtis & ludis celebrandis, quantum luxuriæ, quantum vanis rebus indulgent; tantum iſte bonis artibus, & optimarum rerum negociis indulſit. Quamobrem, cùm poſteà patriæ caritas ipſum ad civitatis curam impuliſſet, ſapientiâ plenus & bonis adhærens, nihil niſi prudenter & pro civitatis commodis moliebatur. Plures eſt ab initio Magiſtratus aſſecutus, qui vrbis primariis ſolent demandari, in quibus gerendis ſua tantum enituit virtus, ut tùm civitatis Principibus par, aut etiam ſuperior haberetur, integritate quidem & benivolentiâ civium proculdubio cunctis excellens. Ipſum namquè univerſus populus unicè diligebat, quoniam mitiſſimus atque humaniſſimus univerſo hominum generi reperiebatur, & ſicut malos oderat, ità bonos mirificè fovebat; eos (quantum poterat) præſtans ab injuriis tutos ac ſecuros; inegenos pius, in amicos liberalis, inimicis clemens aſſiduè fuit; quæ res cum ſummum ſibi

amorem civium conciliassent, magnum simul ab invidiâ odium sibi pepererunt. Ægrè enim ferentes quidam, illum immodicè augeri, se verò & suam potentiam diminui: ipsum tandem unà cum fratre laurentio relegari effecerunt; quem susceperunt Veneti non ut à patriâ exulem, sed cum honore maximo, velut optimum & ad omnia virum egregium; quem licet inimici acerbè persequerentur, tamen quoad exul fuit, quibus poterat modis, favere patriæ non desistebat. Si quos civitas Venetiis mittebat oratores, cum eis aderat, quamvis inimicis, non secùs de Republicâ sollicitus quàm si in illâ fuisset, ut solebat, florens ac beatus. Nec diù civitas ejus absentiam ferre potuit; nondùm enim circumacto exilii sui anno, volente populo & optimatum parte in patriam est reductus; &, cum esset sine controversia civitatis Princeps, liceréque illi, ut volebat, in inimicos ulcisci, multis ignovit, & quos nimis suspectos videbat esse, ne res novas molirentur, solùm relegari passus, quâlibet majore pœnâ liberavit: deindè civitatis commodis invigilans, res pro illa incredibiles ad hæc usque tempora effecit. Suis namquè consiliis, suâ sapientiâ, suâ industriâ Philippi, Mediolani quondam Ducis, & hujus Urbes hostis, vires fractæ ac debilitatæ sunt, & sui exercitus sæpè victi; cujus cùm gravi bello Veneti premerentur, desperarentque illi posse resistere, eos adhortans, & salutis viam ostendens, causa fuit, ut Franciscus Sforzia, tunc illis amicus, susceptâ belli curâ ipsos ab omni periculo liberaret, & insignes faceret ex hostium trophæis. Idem quoque Joannem Vitellensem Pontificis lega-

tum, Florentiæ minantem & se cum hostibus jungere parantem, prudentissimè oppressit, sine vllâ civitatis notâ. Nec miretur aliquis, si ea, quæ suis temporibus magna in vrbe gesta sunt, illi præsertim ascribantur; quoniam, sicut cunctis notum est, summa in eo residebat auctoritas, & tantum sapientiâ cæteris præstabat, ut cuncta suis consiliis fierent, quæ gravioris ponderis in Republica viderentur. Memoriâ tenetis, post pacem cum Philippo factam, quanta belli moles Francisco Sforziæ ingruerit; qui cùm tandem, viribus impar, cunctis, quæ tenebat, locis fuisset spoliatus; & Veneti, haud beneficiorum memores, ipsum deseruissent; & magna pars Florentini populi nullam censeret ei ferendam opem: solus Cosma gratissimo animo nunquàm destitit, donec populus, ejus motus precibus, magna illi subsidia ministravit, quibus se & exercitum suum posset alere. Mortuo quoque Philippo, Mediolani Duce, censentibus multis, pacem & fœdus cum Venetis renovari oportere; solus restitit, eâ scilicet causâ, quia intelligebat, Philippo sine successore mortuo, Venetos facilè totius Galliæ dominatum habituros; quod si evenisset, minimè dubium erat, quin posteà universis Italiæ populis imperassent. His ergo permotus, & patriæ suæ metuens, plurisque illam quam venetorum merita faciens, solus, suis opibus, consiliis quoque, Francisco auxiliatus est, & (sicut verissimè licet dicere) suâ maximè operâ ille Mediolani & aliarum vrbium imperium adeptus est. Quibus est rebus effectum, ut, cùm Mediolani quondam Duces semper huic vrbi fuissent hostes; vos hunc vobis amicissimum habe-

tetis; & ſimul Venetis Italiam occupandi facultas aut occaſio demeretur. Quid de ejus in hoc bello noviſſimo rebus dicam? Nonnè ſcimus omnes, quâ induſtriâ, quâ diligentiâ, quibus artibus rebus publicis præfuit, & unà cum inſignibus aliis civibus tantum annixus eſt, ut eodem tempore Arragonum Regis maximi, & venetorum tremenda potentia domaretur? Fuiſſentque penitùs victi, ſi non pecuniarum inopia & militum perfidia pacem fieri coëgiſſet. Deniquè, (nè longior ſim, quàm tempus poſtulat) hoc Rempublicam gerente, civitatis imperium propagatum eſt, & ejus auctoritas longè latèque ſublimior eſt facta. Nec prætermittenda ſunt, quæ ad magnificentiæ ac pietatis pertinent opus. Hic enim Eccleſias plures, ac monaſteria operis eximii conſtruxit, quaſdam etiam reparavit; ædes ſibi pulcherrimas & ſe dignas ædificavit; pauperes homines ſuis opibus, quantum nemo alius, ſuſtentavit; & cum talis ſit apud omnes Nationes clarus, tamen dici vix poteſt, quantâ ſit humanitate quàm parcè, quàm religiosè domum regat ſuam. Operæ pretium eſt videre ipſum, ejus clariſſimos & optimos filios, ſine pompâ, ſine ſervis ſine veſtium ornatu per vrbem incedere; ut qui illos, advenæ, conſpiciunt, non eos, quorum adeò illuſtris fama eſt, ſed mediocres quoſdam viros arbitrentur: tanta ejus in cunctis eſt moderatio. Inimicorum injurias, maledicorum voces patientiſſimè tulit; ſemper ipſe à maledictis abſtinens. Hunc ego veriſſimè dicam inter præclaros veteres togatos cives pari gradu eſſe annumerandum & illis forſitan meritò anteponendum. De venetorum verò Repu-

blica quis posset pro merito dicere ? Hi postquàm semel liberi esse inceperunt, pari tenore, eisdem semper vixerunt legibus; eadem in civitate instituta perdurarunt; ut novam certè Lacedæmonem existimare posses. Ibi, non qui divitiis, sed qui virtute superat, præstantior habetur. Si qui eorum, qui res administrant publicas, seu Magistratum aliquem gerunt, vel parumper aberrarint seu vel exigua susceperint munera, severissimè puniuntur atque delicti gratia nulla invenitur. Secreta de rebus magnis consulta nefas ducunt detegere; & aperienti, aliqua gravis statuitur pœna. Si consilium eorum cerneres; Romanorum Senatum videreris intueri. Homines sunt graves, moderati, splendidè honestéque simul vestibus tecti. Et, cùm in eorum Senatu grave aliquid consulitur; tunc audire posses, quàm venustè, quàm graviter, quàm discertè sententiæ à pluribus dicuntur. Nihil inter illos vanum, nihil leve, nihil indignum posses inspicere. Et qui aliquandò inter eos videtur major, si quo insolentiæ processerit, vel si in aliquo civitatis offendat leges; statim ex magno minimus fit, ne illius exemplo discant alii leges contemnere, vel potentiores, quàm par sit, esse cupere. Rem suam publicam unicè diligunt, proque illâ augendâ ingenti semper studio laborarunt. Quis enim posset referre, terrâ maríque res ab illis gestas ? Primùm quidem mari potentiam auxerunt suam; nam sæpè magnis comparatis classibus, adversùs eorum hostes felicissimè pugnaverunt; plures insulas, nonnullas Provincias vrbis imperio subjecerunt. Deindè in Italia cum finitimis belligerantes, vrbes multas sibi fecerunt subditas.

ac vectigales. In hac citate tu multos fuisse præstantes negabis viros? qui illam adeò magnam suis operibus fecerunt. Ego quoque, sicuti eram pollicitus, ex eis plures nominárem, nisi sermonis longitudinem vererer; quoniam & alia quædam sunt, in quibus oportet immorari. Igitur de uno tantùm dixisse satis sit, Francisco, scilicet, Foscaro, Venetiarum quondam Duce, summæ prudentiæ, integritatis, & humanitatis viro. Hic quoniam, ut ait Cicero, sapientia sine eloquentiâ parùm prodest civitatibus; in utraque simul princeps, tantum suæ patriæ profuit, quantum nemo alius præteritorum in ea urbe Ducum; cüi dùm magis cives assensi sunt, nec adhuc supra modum in ipsum invidia exarserat, secundissima omnia illi civitati evenerunt, ejusque dominatus immodicè auctus est. Postquàm verò, inimicorum operâ, Respublica nequaquàm suis consiliis administrari est incepta; vrbis dignitas atque auctoritas in nonnullis labefactari visa est, & incommoda non parva illi accesserunt. Ipse autem, licèt ab invidis omnifariàm injuriis incesseretur, non ob hoc animo deficiens, nec segnior factus, eodem, quo priùs tenore vitæ semper in rebus publicis privatisque perseveravit; nulli ad se criminandum oportunitatem præbens, quamvis ejus dicta factáque inimici diligentissimè scrutarentur: quo circà intelligentes, se illi frustrà insidias tendere, in ejus unico filio odium suum expleverunt; cujus indignum casum adeò fortiter & sapienter tulit, ut neminem veterum in hoc illi præferendum censeam. Nec Pisarum, aut Genuensium, inclytæ quondam Vrbes, omittendæ sunt; quarum quæ-

libet navalis belli peritiam, ingenti classium apparatu (cum quibus sæpè adversus hostes fortissimè secundâ fortunâ certaverunt,) & gloriâ terrâ marique gestarum rerum, seu varietate ipsâ fortunæ Athenienfium Vrbi, aut Sparthæ civitati haud sanè inferior cuivis debet videri. Quis enim ignorat, quot insulis & maritimis vrbibus Pisani & Genuenses longè latéque dominati sunt? quot portus in potestate habuerunt? quàm celebre inter nationes barbaras fuerit eorum nomen, cujus metu infideles omnes premebantur; & eos velut maris Dominos præcipuè horrebant? Tales tu duarum vrbium cives non præclaros judicabis? Senæ quoque, Perusia,& Arretium Avorum memoriâ, maxima Reipublicæ lumina pepererũt,& in omni virtutum genere viros multos egregios habuerũt.Quas inter Senarum civitas ad hæc usque tempora finitimis imperans,libertatem servavit suam, studiis bonarum artium imprimis dedita. Quas cùm tu jamdiù perisse affirmares, & populos malis omnibus deditos diceres, in clericos præcipue invectus; necessarium duco, pauca tibi respondere, quæ non ego contentioso animo, sed, sicut mea fert opinio,pro veritate ipsâ referam. Concedo itaquè,forense dicendi genus apud veteres Græcos Latinósque, quia frequentissimè in usu erat, & in judiciis dominabatur, Oratorum numero & ipsius orationis copiâ, suavitate ornatúque verborum,præcipuè tunc excelluisse. Cùm enim ea facultas honoratissima esset; homines præmiorum spe in eà magis perdiscenda mentem atque animum dirigebant. Nàm, ut ait Cicero, honos alit artes; & in quâ quisque majus propositum præmium videt; ad eam avidus incenditur. Et

illi ipsi oratores in forensibus causis versati, cùm se ad Rempublicam conferrent, amplissimum in eâ locum obtinebant; doctrinâ ac forensi exercitio plurimùm adjuti. Undè Athenas ipsas ab oratoribus maximè regi solitas legimus. Alibi verò, licèt ejusmodi homines non mediocrem in Republicâ locum obtinerent; non tamen eò usquè ut in Senatu Principes haberentur. Et hi perpauci numero erant, qui ex oratorum communi grege longiùs emersi, multùm cæteris præstabant, & qui editas orationes suas posteritati reliquerunt. Nàm hi quorum nulla extant scripta, quales fuerint, non facilè licet prospicere. Reliqui verò cives, sive Duces, qui in Senatu vel ad populum seu milites sententias dicebant, quanquàm graves & satis eloquentes fuisse credam; tamen multos illis non dissimiles nostro aut seculis proximis in Italiæ liberis vrbibus fuisse dicere ausim. Neque tu mihi ex Livio aut Sallustio conciones objicias; quia, & si forsan affirmare licet, eorum fuisse sententias, quorum orationes referuntur; tamen earum dispositio, suavitas, illustratióque verborum ab ipsis rerum scriptoribus prodiere. Quamobrem conciones tales in Sallustio & Livio repertas reprehendit Trogus, quod eas, libris inserendo suis, historiæ modum excesserunt. An verò tu credis, quas Leonardus refert, conciones, easdem fuisse, quas illi, quorum scriptæ sunt nomine, protulerunt; quæ (ut plurimùm) materno sermone dictæ sunt, & si ad eas, quas legimus, comparentur, proculdubiò diversissimæ videbuntur? Novissimo quoque hoc tempore constat, cum Venetiis tùm Florentiæ, & aliis quibusdam vrbibus esse

multos, qui ſplendidè, graviter,ornatéque, cùm de magnis agitur rebus,eloquuntur. Idem etiam de nonnullis,qui vivunt, ducibus poſſumus dicere. Igitur, ut locum hunc abſolvam, fatendum cenſeo; tunc in forenſibus cauſis oratores multos fuiſſe claros atque illuſtres, hodiè verò nullos; quoniam is, qui tunc vigebat, judiciorum modus, jamdiù obſolevit; & in his, quibus nunc utimur, vel ſatis anteà nationes uſæ ſunt, nullus vel exiguus oratori locus relictus eſt. Neque noſtrâ ſolùm,aut ætatibus proximis, ea dicendi facultas primùm labefactari cœpta eſt; ſed apud Latinos tunc ejus cœpit interitus, cùm in Cæſarum manus vrbis imperium venit. Nam,cùm eorum nutu cuncta regerentur, nec alicui liberè, quod vellet,loquendi poteſtas eſſet, ſed omnes cupiditatibus Principum, vel eorum, qui apud eos plus poterant, inſervirent, atque illis nulli boni, nulli viri egregii placerent; paulatim eloquentiæ vires defecerunt,&,ut ait Seneca de hoc ipſo loquens: Poſtquàm pulcherrimæ rei præmium cecidit, omne certamen tranſlatum eſt ad turpia. Nec tamen, dùm ſtetit Reſpublica ſemper Rhetorum ars celebrata eſt; quoniam ante Marcum Catonem, illum videlicet qui Cenſorius cognominatus eſt, nullos, aut raros fuiſſe in vrbe præſtantes dicendi Magiſtros legimus. Poſt illum quoque, quanquàm multi dicendi artem profiterentur, pauci tamen, ut ait Cicero, magni oratores evaſerunt. His ergo exceptis, qui divino quodam eloquio vel in Senatu,vel in plebis cœtu, ſententias explicabant ſuas; & illis etiam, qui ſaltim mediocres in forenſi uſu habebantur; reliquos cives,dum de rebus magnis conſulebant,

non absimiles eloquio nostris fuisse reor; licèt forsitan plures tunc numero literarum peritiam haberent, cum extremo libertatis tempore Romana Vrbs Græcis Latinisque literis præcipuè indulsit: quâ ætate etiam Duces ipsi, non solùm armis, sed etiam eloquentiâ ac literis gloriam auxerunt suam. Vetustiores verò dictatores, aut consules fide, fortitudine, industriâ, & rebus gestis, non autem dicendi arte, vel Græci Latinique sermonis scientiâ celebres emersere. Similes etiam in hoc fermè Carthago habuit cives ducésque. Cæterùm non eadem de Græcis dicenda sunt; quorum Imperatores ferè omnes literatos fuisse constat, & ex eis multos, qui cum bellandi peritiâ non mediocrem eloquentiam conjunxêre. Nec multifacio quâ quisque linguâ, maternâ, scilicet, an Latinâ proloquatur; modò graviter, ornatè, copioséque pronuntiet. Atque in horum altero dicendi genere infinitos penè præstantes viros temporibus proximis fuisse non negabis. Nec etiam defuerunt, aut nunc quoque desunt eruditissimi viri, qui in publicis vrbium rebus facundi & diserti habiti sunt. Et ut intelligas tempestate istâ non defuisse ingenia, si judiciale dicendi genus exerceretur; recordare à multis citra annis quot quàm eximii Rhetoricæ artis Præceptores per Italiam fuerint, & ejusdem viros doctissimos, qui divinâ eloquentiâ, orationes, Epistolas innumeras, & libros plures perscripserunt, & Græcorum volumina venustissimè in Latinam verterunt linguam. An tibi videntur Leonardus, & Carolus Arretini, Robertus Rufus, Veronensis Guarinus, Poggius, Jannozus, Manettus Ambrosius Monachus, & alii multi,

multi, quos ferè omnes vidimus, non supremi extitisse; seu eloquentiæ, seu literarum, sive Philosophiæ, moralis præcipue, peritiam consideres? quorum aliqui ità historias conscripserunt, ut Livio ac Sallustio exceptis, nulli veterum sint, quibus illi non pares aut superiores fuisse rectè existimentur. Sed de hoc satis. Nunc ad Poëtas transeamus, in quibus numero, elegantiâ, & varietate, sine controversiâ vincimur, quantum ad illos attinet Poëtas, qui non communi seu vulgari linguâ, sed his, quas dicimus Latinam aut Græcam, versus exararunt. Quanquàm à multis dubitatum scio, dupléxne, an unus loquendi modus esset. Verùm si modernos Poëtas inspicimus, qui materno sermone suum Poëma descripserunt, dicere audeo, fuisse imprimis duos, Dantem, videlicet, & Franciscum Petrarcam, quorum neminem elegantiâ suavitate & sententiarum copiâ Virgilio aut Homero postponendum arbitrarer. Quid enim dulcius, quid ornatius, quid sententiis clarius, quid varietate rerum illustrius, quàm eorum versus excogitari potest? Atque hi, quanquàm eo, quem dixi, sermone conscripserunt, doctissimi tamen & eruditissimi fuere, ad Latinum Carmen minimè inepti. Vndè ambo Buccolicum opus; alter etiam Africani res gestas Heroïco carmine posteris reliquerunt: opera quidem non contemnenda, sed non quæ antiquorum quibusdam libris æquiparentur. Neque in hac re Joannem Boccaccium prætereundum censeo, qui apprimè eruditus, versu & soluta oratione ità in scribendo elegans fuit; ut si rem ipsam, non verbi modum, consideremus, non solùm Poëta bonus, sed

etiam orator optimus videatur. Cæterùm ſicut in Rhetorica & Poëſi parumper vincimur; ità in Philoſophiâ veteres (præter admodum paucos)aut vincimus , aut adæquamus: dùm tamen (ſicut neceſſe eſt) veriſſimè fateamur; veteres quidem Philoſophos , paucis exceptis , quæ libris tradiderunt ſuis ſummâ ferè cum eloquentiâ junxiſſe: Eos verò, qui vel hoc tempore, vel à trecentis citra annis Philoſophati ſunt, nequaquam Orationis fuco deditos , ſolùm inquirendæ veritatis ſtudium adhibuiſſe; qui , ut de Varrone Auguſtinus ait, tantum ſtudioſos rerum,quantum diſerti illi ſtudioſos verborum delectarunt. Si enim,ut verbum indicat,Philoſophia ſapientiæ ſtudium dicitur; non verborum ornatus, ſed qui magis eam argumentis demonſtret laudandus eſt, ſi res ipſa non autem orationis lenocinia inquiruntur, quæ licet Marco Varroni defuerint, Romano Auctori, inter Principes tamen ſuorum temporum annumeratus eſt. Alioquin , nec ſacræ Literæ, nec primi Eccleſiæ Doctores laudandi ſunt , quorum pars major , ut Firmianus ait , eloquio parùm, ſapientiâ multùm eximia fuit. Nec ipſe tamen, quanquam reliquis eloquentiâ preſtiterit, ſuperior aliis, aut par etiam, fuiſſe judicatus eſt. Si ergo nudum Philoſophiæ ſtudium ſpectas; reperies à quadringentis citra elapſis annis Gallias,Italiam Germanos, Hiſpaniam,innumeris ejus facultatis Magiſtris diſcipulíſque ſcaturiſſe. Quid enim nobilius quàm Pariſiis & in nonnullis Italiæ & Hiſpaniæ vrbibus, Philoſophorum & Theologorum Scholæ? quos inter medicos annumero; quoniam ipſorum in Philoſophiâ præcipuum ſtu-

dium eſt, ſine quá certè Medicinæ ars minimè inveſtigari potuiſſet. Nec ſanè intelligo, cui antiquorum, quorum libri extant, exceptis Platone & Ariſtotele, Albertus Magnus, & Beatus Thomas poſtponendi ſint; qui tàm multa ſcripſerunt, ut nunquàm in otio fuiſſe videantur; adeò ſubtiliter & copiosè cuncta inveſtigarunt, ut nihil eos latuiſſe exiſtimetur, quod ingenium humanum aſſequi potuerit. Nec Barbari quoque ſummis Philoſophiæ Auctoribus caruerunt; ſiquidem infra ea, quæ diximus, tempora ex Arabiâ ipsâ tales duos emerſiſſe conſtat, quales raros Academia vetus, aut Peripateticorum Scholæ, vel Stoïcorum habuêre. Averroëm dico, & Avicennam, quorum alter in Ariſtotelis libros commentum edens, tantam de ſe poſteris reliquit gloriam, ut noſtrorum plerique ipſum Ariſtoteli in Philoſophiâ æquare non dubitarint. Alius verò non ſolùm Philoſophiæ vacans, de quâ plures edidit libros; ſed etiam medicinæ artem quantum nemo veterum alius, ſuis voluminibus illuſtravit. His addo ſententiarum Magiſtrum, Romanum Ægidium, Jo: Scotum, Alexandrum de Ales, Bonaventuram, Franciſcum Marronem, Jacobum Forlivienſem, Parmenſem Blaſium, Vgonem Senenſem, Paulum Venetum, Loyſium Marſilium Florentiæ natum, Monachum illum, qui medicinæ artis: *Pluſquam commentum* edidit, Innocentium quintum & Benedictum undecimum Pontifices, Prædicatorum Ordinis Hugonem item, & Joannem Dominicum Cardinales, Marſilium ex Sanctæ Sophiæ oppido. Ex Fulgineo Gentilem: quorum præclara ingenia nihil in Philoſophiâ, aut Medicinâ

intactum reliquerunt. Prætereo multos, quos præcipuos Philosophiæ Principes fuisse ambigit nemo. Et si apud Græcos quondam multæ Philosophantium Scholæ repertæ sunt; nunc inter nationes plures ejusemodi artes non minori frequentiâ, quàm tunc in illâ ferè solâ orbis parte increbuerunt. Aliis enim in locis rarum Philosophiæ studium fuit, quod Romanis quoque diù incognitum fuisse, Auctores tradunt; à quibus etiam relatum invenimus, primùm Catonem censuisse pellendos ex vrbe Philosophos, quorum operâ juventus ad nova quædam & inutilia irritari videretur. Sed nec in reliquis Italiæ partibus, præter Archætam & Pythagoræos quosdam, claros evasisse Philosophos memoriæ proditum est. Si ergo vera fateri volumus, non minor hoc tempore, aut satis ante Philosophorum numerus fuit, quàm in veteribus fuit seculis: & quantum ad Medicinam attinet, longè illa uberius à nostris, quàm ab antiquis demonstrata est, pluresque de hac ipsâ re à nostris libri, quàm à veteribus illis scripti reperiuntur. Nec in sacrâ Theologiæ sapientiâ primis Ecclesiæ Doctoribus moderniores, quorum aliquos supra retuli, protinùs cædunt. Siquidem in his differendis quæstionibus, quæ demonstratione indigent, perfectius & acutius hi postremi quàm illi veteres veritatem ipsam aperuêre, Augustino excepto, qui divino quodam ingenio superavit omnes. Morales verò seu mysticos scripturarum sensus, & admirabilem earum qualibet in re copiam longè illi melius tradiderunt. Neque hæc ego auderem dicere, nisi idem esse doctissimorum in his artibus judicium comperissem, qui-

bus pro summâ, quæ illis inest, eruditione fidem adhibendam censeo. Neque etiam si Jurisconsultos veteres cum novissimis compares; illis videlicet, qui super digestis & codice commentarios scripserunt, scientiâ, ingenii acumine, diligenti casuum discussione, nullâ ex parte hi primis inferiores cuiquam videbuntur, qui dici vix potest, quàm miro ordine, quibus argumentis, quàm subtili investigatione, ut Poëtæ verbis utar, legum nodos & ænigmata dissolverunt, casúsque à legibus ipsis indecisos demonstratione optimâ deciserunt. Quò magis admirari soleo, quosdam juris ignaros arrogantiâ quâdam inani literarum peritiæ seu Rhetoricæ artis, cujus eruditi videri volunt, illorum scriptis detrahere, velut si non insignes fuissent viri, sed indocti penitùs & rudes. Quibus ego assentirer, si duntaxat ejusmodi libros absque ornatu eloquentiæ scriptos arguerent; nec propterea consequens est, ut in jure interpretando declarandóque non summi & peritissimi fuerunt; cujus cum ignari ipsi sint, modestiùs agerent, si Doctorum in eâ re, non suum judicium sequerentur. Igitur fateri æquum est, priores quidem jurisconsultos elegantiâ, eloquio, literarum peritiâ nostros anteisse: scientiâ verò & ingenii acumine recentiorum libros magis refertos esse, magìsque ubiquè terrarum facultatem hanc ætate nostrâ, quàm vigente Romano Imperio floruisse. Accessit quoque novissimè Pontificii juris & Decretorum doctrina insignis, quæ per universum Christianum orbem diffusa multorum libris graviter & copiosè demonstrata est; per quam institutis optimis Sacro-sancta regi-

tur Ecclesia, non vanis & ridendis ritibus, quibus olim Pontifices ergà suos Deos utebantur turpibus quidem & scelestis, in quibus ferè nihil honesti, nihil, quod beatam respiceret vitam reperiebatur. Quinimmò, sacra illorum omnia superstitione anili erant plena; inter quæ referri vix potest, quàm immensa scelera sub Religionis prætextu patrabantur. Memoriæ quoque proditum est, quibusdam in locis humanas Deis victimas immolari solitas, & ne dùm homines, sed etiam bestias pro diis cultas. Quo, quid insanius existimari potest, quid à veritate ipsâ remotius? Homines, scilicèt, rationis participes brutis animalibus, quibus nulla est ratio, bona omnia vitámque ipsam acceptam ferre, credere que ipsa rationis ac felicitatis expertia, quam nullo modo habent, aliis posse conferre? Itaque feliciora hæc secula putanda sunt, in quibus remotis prorsus vanis Deorũ sacris Christi Sancta & verè Beata Religio supervenit, quâ cum honestè præsens agitur vita; & eâ exactâ innocentes viri divinitatis participes efficiuntur, & in quâ nil unquàm reprehensione dignum repertum est. Cujus vi tandem coacti homines nefandas in bellis cædes & crudeles urbium eversiones paulatim remiserunt, didiceruntque hostes humaniorem sibi ipsis belli legem imponere. Quis enim non horreat in bellis pristinis innumeras hominum cædes; in expugnandis oppidis mulierum & infantium raptus, & miserabiles neces; & præstantissimos homines belli jure perpetuam in servitutem actos: quæ omnia majore ex parte obsoleverunt, & velut Christianis inimica moribus solùm apud infideles barbaros remanserunt.

Et quoniam in Christianæ sermonem Religionis incidi; libet parumper ejusdem priora tempora cum his postremis conferre, quæ tu non æqui judicis, sed maledici potiùs more, verbis supra modum lacerasti. Et imprimis si vetustiores clericos seu Religiosos perscrutemur; permulti occurrent nobis, qui pro Christi nomine cruciatus corporis & sævas perpesti mortes, Martyrii palmam receperunt; quorum innoxio sanguine Christiana Fides præcipuè aucta & roborata est. Item qui abstinentiâ, maceratione carnis humilitate, patientiâ, vigiliis, oratione, divinitati usque adeò placuerunt; ut per eos Deus creberrima signa demonstraret: atque etiam hi, qui non solùm vitæ sanctimoniâ, sed doctrinâ mirabili veritatem adversùs impios errores defensarunt, procul dubiò Ecclesiæ angulares lapides. Verùm si Ecclesiasticas volves historias, longè plures invenies Episcopos, Presbyteros, seu Monachos, qui hæreses impias, Christi verum dogma laniantes, per terrarum orbem induxerunt, & qui sceleftam ducentes vitam, bonos omnes immani sævitiâ persecuti sunt. Recordare, quæso parumper, quot olim hæreticorum viguerunt sectæ; quantis Christi tunicam maculis denigrare conati sunt; quàm innumera inter hominum mores scandala seruerunt; quantus ob eorum facta dictáque innoxiorum sanguis est effusus. Pone, oro, ante oculos Donatistas, Manichæos, Priscilianistas, Nestorianos, Arrianos, Tazianistas, Barbarianos, Euchitas, Messalianos, Paulinos, Marcellianos; Hebrones, Helvidios, Jovinianos, & hujusceemodi monstra penè infinita intelliges profectò, quibus in angustiis, quàm

in cœco carcere Christianorum mentes versabantur; quàm periculosa erat tunc eorum vita, quonam modo Dei Ecclesia tantis disiecta machinis se haberet. Erant quidem non pauci boni: sed incredibile dictu est, quibus obruerentur malis, quantâ apud omnes invidiâ laborarent. Legistine unquam Hieronymum, Ambrosium, Augustinum, fidei lumina in eo præsertim insudasse, ut, videlicet, Hæreticorum dogmata confutarent, proculque à se ipsis invidorum calumnias repellerent, quibus assiduè agitabantur? An legisti etiam, quas Athanasius, Basilius, Jo: Chrysostomus ab improbis Episcopis passi sunt persecutiones? Quale de Beato Gregorio post ejus obitum fuerit universi Romani Cleri judicium; à quo certè tanti viri damnata fuisset vita, nisi Deus benignè Sanctum suum respexisset? Apud Ruffinum quoque legimus, cùm in Nicœnâ vrbe concilium fieret; quo Arrii dogma impium damnaretur, eidémque præesset Constantinus Princeps, Episcopos ferè omnes, qui veritatis causâ tuendæ eò convenerant; ejusmodi relictâ curâ, primò se invicem multorum scelerum apud Principem ipsum accusasse; caruissétque tunc patrocinio Christi fides, nisi bonus Imperator eorum improbum facinus honestè arguisset. Laudantur multi jure ac meritò, qui Martyrio coronati sunt; sed de multis etiam traditur, qui vel tormentorum metu, vel aliam ob causam, Christum Deum abnegarunt, & ad Deorum sacrificia se verterunt. Quàm plures numero tunc eruditissimi, sanctive fuerunt; quàm multi etiam indocti, rudes, flagitiis diditi reperti sunt, quos quidem eò nequiores fuisse censeo,

quò magna videntes prodigia, nihil tamen movebantur, sed obstinatis animis in errorum vesaniâ perseverabant. Nunc verò tempus quod à quadringentis citra fluxit annis inspice. Primùm quidem intra ætates istas duos fuisse invenies, qui prodigiis & signis multis, & quâlibet vitæ sanctimoniâ nequaquàm Antiquis inferiores tibi videbuntur. Quis enim vel mediocriter doctus ignorat, quales Beatus Franciscus, & Beatus Dominicus fuerunt, quâ patientiâ, quali humilitate, quantâ carnis maceratione seipsos & sua corpora superarunt. Quàm incredibilem egerunt pœnitentiam, quàm multas, quàm varias passi sunt afflictiones, quàm frequenter & assiduè in jejuniis in fletu, in orationibus versabantur. Per hos Deus homines adeò crebra ostendit prodigia, ut vix ea quidem numerari possint ac referri. Ab his duobus novæ Religionis regulæ tales emanarunt, quales nulla vidit antiquitas. Nam ex utriusque Ordine Fratres tàm innumeri evasere, ut totus orbis ab eis illustratus sit. Nulla enim ferè [orbis] pars referri potest, ad quam Sanctissimi Francisci Religio non pervenerit. In his duabus vivendis normis incredibile dictu est, quot sancti viri, quot etiam in omni doctrina præstantissimi floruerunt, à quibus Christiana fides usque adeò adjuta est, atque amplificata; ut per illos Christiano more vivere longè melius didicerimus. Multa ab his hominum vitia vel imminuta vel penitùs extirpata sunt. Hodiè quoque mirabiliter coaluerunt. Ab his enim Prædicandi modus; ab his humilitatis, patientiæ, paupertatis, & omnium, virtutum exempla prodière, prodeuntque assiduè; nec ali-

quis est Christiani orbis locus, in quo non multi ejusmodi hominum conventus reperiantur. Quid de Monachis dicam, quorum tantus est numerus ut penè infiniti videantur? Neque etiam Beati Augustini, Hieronymi, Gloriosæ Virginis Carmelitarum ordines omittendi sunt; in quibus multi eruditissimi, & sanctissimi viri surrexerunt. Monialium quoque penè infiniti sunt cœtus, quæ vitam in terris cœlestem agunt, immaculatas se hostias Deo offerentes, nullis pollutæ mundanis sordibus, sed Angelorum simulachra quædam exprimentes; quarum plerasque vidimus ipsi futurorum præscias, & admirandis prodigiis claras. Nec me præterit, communem te criminandi viam ingressum, pro malis quibusdam clericis bonos simul maledictis lacessisse. Neque enim negare possumus, ex eis multos ætate nostrâ & superioribus etiam improbos repertos; sed nec omittendum erat, fuisse multos, ac etiam nunc esse, optimos & in omni virtutis genere clarissimos, vitæ quoque sanctimoniâ celebres quorum nedùm verbis, sed exemplis optimis Christianorum mentes illustratæ sunt. Audebisne dicere Religiosos illos, qui regulæ suæ observantes vocitantur, non ferè omnes sanctæ atque integerrimæ vitæ esse, & haberi; atque ità mundi illecebras horrere, ut ne illas quidem audire patiantur? Quisquam ne adeò demens est, qui existimet, ejusmodi homines si mali esse cuperent, eam vitam eligere, quæ sit arctissima, & à cunctis mundi delitiis procul remota, in quâ nil nisi corpori durum & austerum reperitur, ut vix quidem volenti deliquendi facultas esse possit? Eorum præcipuum munus

videmus esse orationibus, fletui, jejuniis incumbere; Missarum solennia devotissimè agere; Psalmis, Hymnis, & canticis Deum laudibus prosequi; pro Christianis cunctis frequenter intercedere, & ipsorum multos sacris eruditos literis homines à flagitiis deterrere, & ad meliorem vitæ frugem deducere. Jam enim diù Christianorum omnis devotio, omnis ferè Religio deperisset, nisi religiosi sancti homines doctrinâ, prodigiis, & vitæ exemplo labantem Christi fidem protexissent, acerrimè pro illa decertantes, ut Apostolus ait, per infamiam & bonam famam. Nulli enim adeò boni reperti sunt, qui non vulgi & invidorum calumniis patuerint; præsertim Religiosi, quorum eò subtiliùs inquirunt homines minima quæque advertentes, quò illi arctiorem, quàm alii vitam profitentur. Ideóque monstri loco haberi solet, si qui ex illis etiam in paruis errasse deprehenduntur, haud æquo sanè judicio; quoniam meminisse oportet, eos homines esse, quos carnis fragilitas à mundi hujus saltem paruis erroribus minimè immunes esse sinit; quin potiùs fraterna caritate dolendum est, ejusmodi viros recto proposito in Deum conversos, & illius præceptis laboriosè inhærentes, temerè aliquandò labi, aut falli, humanâ infirmitate superatos. Sæpe etiam reor accidere, multos criminandi cupidos ea de illis in vulgus ferre quæ à veritate prorsùs aliena reperiuntur; & pro sordido habitu, pro honestis verbis, pro gravi aspectu Hypocrisim; pro doctrinâ & prædicatione, sacrarum rerum jactantiam & vanitatem; pro facetiâ scurrilitatem, pro severitate & justitiâ

crudelitatem, pro tutelâ juris Ecclesiæ, avaritiam & rapacitatem in illis arguere. Maledicorum enim plena sunt omnia; nec antiquorum quisquam bonus sapiens aut eruditus fuit, quem non malorum aut invidorum voces lacerarint. Quanta enim de Apostolis, qualia de Christo ipso falsa & inania prædicata sunt? Nam, ut Apostolus ait, qui piè in Christo vivere cupiunt persecutiones patiuntur. Undè etiam Hieronymus testatus est; se, si hominibus placere studuisset, nequaquàm Christi servum futurum; intelligens eos, qui terrenis flagitiis dediti sunt, bonos velut sibi adversos odisse, atque execrari, & quibuscunque modis mores illorum carpere; ne, videlicet, ipsis meliores videantur, vel (ut rectius loquar) ne eorum obscœni mores illorum vitæ aspectu clariùs apud omnes elucescant. Sed redeo, undè digressus sum. Non ergo inficiari potes, intra jam dictas ætates innumeros fuisse, atque etiam esse, Sanctos & eruditos clericos, seu Pontifices, seu quosvis alios consideres; neque enim omnes nunc referre institui, nè in infinitum fiat progressus, sed ex eis paucos doctrinâ & sanctimoniâ claros. Et ut à Pontificibus Romanis initium sumam; fateberis, ut opinor Gregorium decimum qui Arretii sepultus est, Cœlestinum, Vrbanum Quintum qui Apostolorum capita repperit, Alexandrum qui Pisis Pontifex creatus est; fuisse viros sanctos & innocentes, & non parvâ eruditione præditos. Nec etiam Innocentium, qui super Iure Pontificio commentum edidit; Gregorium illum, qui decretales epistolas in vnum redegit volumen; Bonifatium qui sextum Sacrorum Canonum librum edidit, &

Benedictum

Benedictum undecimum prætereundos censeo; qui etsi haud quaquàm multâ vitæ sanctitate fuerunt celebres, tamen bonos illos fuisse, & in regendâ Ecclesiâ præstantissimos, & literarum peritissimos memoriæ proditum est. Nec non etiam multos extitisse vel vidimus vel legimus, quos licet mundi illecebræ aliquandò transversos egerint, magna & insignis virtus nobilitavit; dignos certè quorum præclaris meritis vitia quædam condonentur. Sed tu, qui Pastores novos tàm acri censurâ judicas; vetustiores parumper memoriâ repete. Invenies, ut opinor, ex illis multos, quos historiæ hypocrisis, hæreseos, avaritiæ, superbiæ notaverunt. Ac si à quadringentis citra annis fuissent quidam, qui veterum more, Ecclesiæ statum & Præsules literis illustrassent, profectò, ut reor, non pauci numero Cardinales vitâ doctrinâque pollentes fuisse infra ea tempora reperirentur. Ipse quoque crebrò audivi, & apud quosdam etiam legi, Bonaventuram, Minorum Ordinis Cardinalem ne dùm Philosophiæ ac Theologiæ principem, sed sanctissimæ vitæ habitum esse; nec minore integritate floruisse Bernardum Ubertum Cardinalem ex Florentiâ ipsâ natum: plerique nunc etiam meminerunt quâ integritate, quâ religione, quâ bonarum artium scientiâ Jo: Dominicus Prædicatorum Ordinis, Nicolaus Bononiensis tituli sanctæ Crucis, Franciscus Zabarellus, Iulianus Cæsarinus Cardinales fuerint; quibus meritò addendi sunt Angelus Acciajuolus, Franciscus Burdegalensis, Alamannus Adimar, Blanda Placentinus, Antonius Caïetanus; qui omnes eodem officio functi sunt, summâ cum laude & vene-

ratione. Neque hi, quanquàm ſervis & familiaribus multis comitati incederent, vel inſolentiæ vel vanitatis arguendi ſunt. Quid enim ab illis fuit remotius? Sed cùm Cardinales, poſt Pontificem, Eccleſiæ Principes habeantur; rectè inſtitutum cenſeo, tali eos pompâ ab hominibus conſpici; quò apud cunctos auguſtiores & majoris auctoritatis viderentur. Neque enim Reges, Dictatores, Conſules, aut Magiſtratus alii, privatorum more vitam agebant; ſed longè cultiorem ac ſplendidiorem, ut, videlicet, eorum majeſtas excelſior eſſet, & homines venerabundi ſimul etiam timentes eos intuerentur. Plerumquè enim magnos homines nec ſatis verendos dignitas facit, ſed ſæpè contemni videmus eos, ſi non major quædam accedat potentiæ vis atque auctoritas. Igitur in quovis Religionis gradu reperies has poſtremas ætates ſanctis & eruditis viris nequaquàm fuiſſe vacuas; quos inter emicuêre imprimis Jo: Gualbertus Florentinus civis, Poggius Fæſulanus Epiſcopus, Actus Piſtorii Præſul, Philippus ſervorum Ordinis, Vincentius Hiſpanus ex Prædicatorum Regulâ; Nicolaus de Tolentino miraculis clarus, qui Beati Auguſtini Religionem tenuit; Antonius, Ludovicus, & Bernardinus, Minorum Ordinis Viri Sanctiſſimi, prodigiis multis inſignes; Petrus ex Prædicatorum Regulâ, quem vitæ integritas & Martyrii decus maximè florentem reddidere; Thommas ex Nuceriâ, quem Prophetiæ ſpiritum habuiſſe ambigat nemo: ex Brutiis Joachim Abbas, futurorum præſcius, & literis ſacris apprimè eruditus; Thomas de Aquino (cujus jam memini) vir non minus ſanctitate,

quàm sapientiâ clarus Jo: Columbini Senensis, Beata Brigida, Diva Verdiana ex Castello, quod Florentinum dicitur; Clara, Beatissimi Francisci, soror. Ex Sena urbe Catharina. Nec vltrà alios referre prosequar; sunt enim nimis multi: hos verò enumerasse satis sit ad refellendum istum, qui omni calumniarum genere in Clericos invectus est. At si quispiam diceret, ab antiquis nos Martyriis & prodigiis victos; consideret, idcircò ab initio plures fuisse Martyres quia cùm Romani Principes, Orbis Domini, Christianos ubiquè persequerentur, immani sævitiâ eos trucidantes; non est admirandum, si plures tunc pro Christi nomine occubuerunt, qui ipsum certissimum Deum esse non ignorabant: nunc verò, quoniam nulla est persecutio, rarus Martyrii locus est relictus. Quod si hoc tempore aliqua vis Christi hostium immineret, neque aliter nisi fide abnegatâ evadi posset, existimo haud dubiè, quod ingens esset eorum numerus, qui mortem ipsam, & omnes cruciatus corporis constantissimè paterentur. Quis enim ignorat, ne dùm justos homines, sed Pyratas sæpè ab infidelibus captos, ne Christum negarent, sævam mortem oppetisse? Quod si ejusmodi homines eâ constantiâ reperti sunt; quali futuros censes eos, qui virtutis & innocentiæ testimonia præbuissent? Prodigia verò eam ob causam rariora nunc esse existimantur, quoniam Christi fide tot Martyriis, tam multis signis, tot doctissimorum Libris jam fundatâ, & Christum Deum fatentibus cunctis qui Baptisma receperunt; minimè convenit, ut per ejusmodi signa homines ampliùs ad credendum provocentur: futuri om-

ninò infideles, si velut nimis curiosi, ejusmodi signa desiderarent; sed nemo est, qui ad fidei cultum miraculis se confirmari quærat. Christiani enim populi eam solam Christi fidem veram esse arbitrantur; reliquas verò sectas, vanas, insipidas, & erroris plenas, per quarum licentiam & insanos ritus præsertim Religionum veterum, populi corruptissimos mores imbuerunt; Christiani verò sanctæ legi assueti, longè magis, quàm veteres populi, à vitiis abstinuerunt. Ubi enim hodiè scatent tantæ, tàm apertæ scelerum sordes, quales & quantæ tùm fuisse referuntur? Illis enim ætatibus creberrimo in abusu erant superbia, crudelitas, stupra infinita omnis generis, inter quæ cum pueris & spadonibus infamis coitus palam exercebatur. Assueverant multi retinere apud se florentium ætatum spadonum greges, cum quibus libidinem suam satiarent: multis in locis & præsertim Romæ lupanaria puerorum fuisse publica scriptores tradunt, quæ posteà Philippus sustulit per Christi fidem, quâ imbutus erat, ad hoc impulsus. Non dies solùm, sed annus me deficeret, si velim referre immensa eorum temporum avaritiæ scelera, rapinas, fœnora, falsas confectas tabulas, propinquorum mortes, ut eorum bona caperentur, judiciorum corruptelas, bonorum oppressiones & calumnias, gulam immensam, ludos scenicos, & alios multos turpissimos, gladiatorias pugnas, proscriptiones optimorum civium, infinitos viros optimos falsis judiciis oppressos, & alia innumera, quæ penes Poëtas & rerum scriptores quotidiè leguntur. Quorum multa quamvis hoc tempore non desint; tamen

dicere audeo, nec palàm, ut olim,nec tam crebrò à multis ea solere usurpari; & esse populos multos, quibus illa horrori sint, & omnes ferè, quibus Christi placet Religio, timidiores ad nocendum factos. Quamobrem admirari cogor, te nequaquam literarum expertem, hujus ætatis gentes tam acerbè incusasse, apud quas major caritas, purior fides, minor nocendi cupiditas, minor avaritia & crudelitas, minus crebra delicta omnia, virtutes multæ reperiuntur. Age nunc, antiquos Principes aut Reges considera, quos tu tantis laudibus extulisti: Et imprimis Nini Assyrii prolem, à quo Rege Græcæ & Latinæ Historiæ inceperunt, cujus filius inter mulieres consenuisse memoratur, rarò à viris visus, neque aliquid unquàm ausus, quod viris conveniret; cujus quoque posteri; morem illum servantes, inter scorta & lascivias degentes, nunquàm conspiciebantur; responsa per internuntios dantes; non (ut mihi videtur) Reges, sed quorum nomine plures regna possidebant. Eorum postremum fuisse, ferunt, muliere lasciviorem, Sardanapalum nomine; qui cùm esset corruptissimis moribus, vitam simul & imperium amisit. Post cujus obitum Regnum ad Medos translatum est, qui Astyage excepto qui ultimus Regnum tenuit, obscuri penitùs fuere, nec aliquid laude dignum egisse memorantur. Post illos Imperium ad Persas transiit, Cyri audaciâ & virtute partum, quem præstantissimum fuisse Regem scriptores omnes tradidere. Ejus filium Cambysem, qui in Regnum successit, scelestum hominem, & parricidio, sacrile-

giisque infamem fuisse, literæ tradunt. Quo interfecto, Regnum ad Magos translatum est, nefarios & impudicos homines; posteà verò ad Darium, qui per equi hinnitum rex creatus est, vir præstans, sed non qui rebus gestis ingentem gloriam acquisiverit. Huic successit Xerxes, vanus, immitis, nullius aut virtutis, aut ingenii; cujus vanitatem & jactantiam pauca Græcorum millia represserunt. Eo tandem à suis necato, Artaxerxi Imperium cessit; qui occiso fratre, aliquandiù felix habitus est: posteà verò cum multos haberet filios, is quem Regem vivens fecerat, (Darius nomine) & plurimi secum fratres insidias paravêre; quibus ille cognitis, filios & eorum conjuges ac liberos crudelissimè interemit. Eò posteà vitâ functo, filius Ochus Regnum accepit, cunctis sævior & immanior, cognatorum cæde ac strage insigniter fœdus. Persarum ultimus Darius fuit, non tàm suâ virtute, quàm quòd cum Alexandro bellum gessit, insignis; à quo tandem victus, vitam & imperium amisit. Sequuntur deindè Macedonum Reges, & Alexandri successores; qui quanquàm bellicis laudibus egregiè floruerunt, tamen ebrietatibus, vanis divinitatis figmentis, amicorum & cognatorum cædibus, multis tandem inter se bellis civilibus, & immensâ Regni cupiditate propriam famam macularunt. Quid de Parthis Regibus dicam; quorum licet plerique præstantes habiti sint, tamen plurimi sævi, immanes, barbaris omninò moribus apparuerunt? Recense etiam

etiam, si placet, Iugurthæ flagitia; Herodis crudelitatem; Antiochi libidines, & parricidia, Philippi qui cum Romanis bellum gessit, sævam senectam, & filii cædem; Persei avaritiam, timiditatem, ignaviam; multorum Ægypti Regum sceleftam vitam; simul etiam Tyrannos illorum temporum considera. Reperies pro Pisistrato Clarissimo viro & nonnullis aliis Phalaridem, Dionysios, Nabidem, & infinitos alios, qui velut humani generis hostes describuntur. At si Romanos Principes perscrutemur, fateamur necesse est ex eis longè plures numero malos, quàm bonos fuisse. Quis enim dignè accuset Tiberii libidinem, & sævitiam; Caligulæ immanitatem, & amentiam; Claudii vecordiam; Neronis scelera, & crudelitates; Othonis & Vitellii lasciviam; Domitiani pessimos mores; commodi, Carocallæ, Maximini, Heliogabali immensas cædes ac sordes? Paucos numerasse intelligo, eorum respectu, qui velut monstra Orbi Terrarum imperarunt: sed consultò alios præterire institui, quia, scilicet, jam finem sermoni dandum censeo. Igitur pro quibusdam tunc Regibus, aut Principibus bonis, multi numero deterrimi fuerunt, meâ quidem sententiâ longè nequiores, quàm hi, quos vel nostrâ ætate, vel superioribus, pro malis homines notavêre. Quibus quidem temporibus multi summis virtutibus Reges, ac Principes claruerunt, quorum plerosque nominarem, nisi, quia jàm finem dicendi facere tempus ad-

monet, tacere decrevissem. Et cùm tandem omnes mihi assensi essent, discessimus.

BENEDICTI ACCOLTI ARRETINI Dialogi FINIS.

Ad exemplar

MS. Bibliothecæ Illustrissimi
& Clarissimi viri
ANTONII MAGLIABEQUII
Florentini, Serenissimi M. Etruriæ
Ducis, Bibliothecarii, &c.

